

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Економічний факультет
Кафедра фінансів і кредиту**

**УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ
Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти - другий (магістерській)**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 672-1
денної форми навчання
спеціальності 072 фінанси, банківська
справа та страхування
Шум Юнона Олександрівна
Керівник: доцент кафедри
фінансів і кредиту
Саїнчук Наталія Валеріївна

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри № 4

від «28» листопада 2023 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту _____

проф. Нікіфоров П.О

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ.....	6
1.1. Економічна суть інвестиційних ресурсів та їх класифікація.....	6
1.2. Джерела формування інвестиційних ресурсів територіальної одиниці...12	
1.3. Методологічні підходи управління інвестиційними ресурсами територіальної одиниці.....	18
Висновки до першого розділу.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	24
2.1. Дослідження складу та структури інвестицій Чернівецької області.....	24
2.2. Характеристика джерел надходжень інвестиційних ресурсів в область.....	29
2.3. Оцінка інвестиційного розвитку Чернівецької області.....	37
Висновки до другого розділу.....	45
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	47
3.1. Концептуальна модель управління інвестиційними ресурсами Чернівецької області.....	47
3.2. Рекомендації по управлінню інвестиційними ресурсами для інвестиційного розвитку Чернівецької області.....	54
Висновки до третього розділу.....	61
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68

ВСТУП

Актуальність теми. В сьогоденній ситуації розвитку вітчизняної економіки зростає актуальність досліджень регіональних проблем формування та використанні інвестиційних ресурсів, та інвестиційного розвитку територіальної одиниці. Несформованість інвестиційного ринку ускладнює реалізацію багатьох національних завдань, що потребує нових економічних впроваджень в сфері регіональної економіки. В умовах підвищення значущості інвестиційної діяльності в пошуку чинників регіонального розвитку вагоме місце займають регіональні системи управління інвестиційними ресурсами територіальної одиниці та їх впливу на інвестиційний розвиток.

Покращення інвестиційної діяльності є передумовою динамічного розвитку територіальних одиниць України, оскільки саме обсяги інвестиційних ресурсів визначають темпи економічного зростання в національній економіці. В сучасних умовах господарювання, коли країна та її територіальні одиниці відчувають гостру нестачу фінансових ресурсів, ефективне формування інвестиційних ресурсів є однією з передумов їх інтенсивного розвитку, що робить актуальним застосування стратегічного управління інвестиційними ресурсами як в країні, так і на окремих її територіальних одиницях. Тому на даному етапі розвитку продуктивних сил територіальні одиниці поставлені перед об'єктивною необхідністю мобілізації інвестиційних ресурсів для вирішення завдань інвестиційного розвитку. Складність і недостатня розробка і впровадження цих механізмів, а також системи управління інвестиційними ресурсами, присутність низки невирішених завдань, об'єктивна необхідність їх дослідження і наукового обґрунтування визначили вибір теми кваліфікаційної роботи.

Теоретико-методологічним основам даної проблематики присвячені роботи Бланка І.О. [2-4], Васильченка З.М., [6], Воскобійник С.І. [10], Лактіонової О.А. [23], Майорової Т.В. [25-27], пересади А.А [34],

Скоробогатової Н. Є. [42] та інших. Треба відмітити, що при високому загальному ступені розробленості питань інвестиційних досліджень, розгляд інвестиційного розвитку зі сторони регіональних досліджень, дуже мало. Вивчення та розв'язання надзвичайно вагомих проблем регіонального інвестування сприяють розвитку продуктивних сил як держави, так і окремо взятої територіальної одиниці.

Метою роботи є теоретичні дослідження і розробка практичних рекомендацій по управлінню інвестиційними ресурсами та їх впливу на інвестиційний розвиток територіальної одиниці, шляхом активізації на її території інвестиційної діяльності та найбільш широкого залучення внутрішніх та зовнішніх інвестиційних ресурсів у розвиток економіки, соціальної сфери, освіти, охорони здоров'я, науки територіальної одиниці.

Для досягнення поставленої мети у кваліфікаційній роботі було визначено та поступово досліджено наступні завдання:

- економічна суть інвестиційних ресурсів та їх класифікація;
- визначені джерела формування інвестиційних ресурсів територіальної одиниці;
- виявлені методологічні підходи управління інвестиційними ресурсами територіальної одиниці;
- досліджено складу та структури інвестицій Чернівецької області;
- охарактеризовані джерел надходжень інвестиційних ресурсів в область;
- оцінено інвестиційний розвиток Чернівецької області;
- розроблена концептуальна модель управління інвестиційними ресурсами Чернівецької області;
- обґрунтовані рекомендації по управлінню інвестиційними ресурсами для інвестиційного розвитку Чернівецької області.

Об'єктом дослідження є інвестиційні ресурси Чернівецької області.

Предметом дослідження є теоретична та практичні аспекти удосконалення управління інвестиційними ресурсами та їх впливу на інвестиційний розвиток області.

Методи дослідження. Методичною основою кваліфікаційної роботи є теоретичні положення економічної науки та праці науковців з питань інвестиційного процесу, інвестиційних ресурсів, інвестиційного розвитку, законодавчі і нормативні акти та положення України. Для теоретичного узагальнення понять «інвестиційні ресурси» та «інвестиційний розвиток» застосовано структурний аналіз і синтез. На основі методів статистичного аналізу досліджено обсяг інвестиційних ресурсів та джерела їх формування. Основні завдання ефективності формування інвестиційних ресурсів та їх впливу на інвестиційний розвиток територіальної одиниці визначалися шляхом застосування методів порівнянь, логічного аналізу, експертного та статистичного методу.

Інформаційна база. Під час виконання кваліфікаційної роботи були застосовувані матеріали Державного управління статистики, Стратегія регіонального розвитку Чернівецької області на 2023-2027 рр., Програма економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2023 рік.

Науково новизна одержаних результатів у кваліфікаційній роботі полягає в теоретичному та практичному обґрунтуванні і рекомендацій щодо формування інвестиційних ресурсів та їх впливу на інвестиційний розвиток територіальної одиниці.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати дослідження інвестиційних ресурсів та їх впливу на інвестиційний розвиток Чернівецької області можуть бути використані при здійсненні контролю за інвестиційними ресурсами та інвестиційним розвитком не тільки дослідженої територіальної одиниці, а також інших областей.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, списку використаних джерел із 51 найменувань. Робота містить 13 рисунків та 5 таблиць.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ

1.1. Економічна суть інвестиційних ресурсів та їх класифікація

Сучасні процеси глобалізації спонукають регіони покращувати вимоги до конкуренції за інвестиційні ресурси. Їх залучення і використання прямо впливає на рівень сталого розвитку територій і добробут населення.

Найбільшими перешкодами для залучення інвестиційних ресурсів в Україну є корупція, незахищеність інвесторів, адміністративні перепони та тіньова економіка на шляху здійснення підприємницької діяльності. Тому позитивні очікування інвесторів нерідко змінюються на негативні. В той же час Україна приваблює інвесторів своїм географічним положенням. Багато зарубіжних компаній і фірм прагнуть закріпитися на перспективному українському ринку, отримувати прибуток на перспективу, одержувати доступ до порівняно недорогих джерел сировини й ресурсів, користуватися відносно дешевими, але одночасно кваліфікованими людськими ресурсами. Тому на центральному рівні необхідно сформувати цілісний системний підхід для залучення інвестиційних ресурсів, прикладом якого є досвід низки країн Східної Європи.

Одна із наймасштабніших реформ в Україні - реформа децентралізації, принесла позитивні результати. Було створено більше 10001 об'єднаних територіальних громад. У ОТГ з'явилися нові прогресивні керівники, які взяли на себе відповідальність за розвиток своїх територій і конструктивно почали співпрацювати з органами місцевого самоврядування різних рівнів в оновленій парадигмі територіальної організації влади.

Децентралізація надала можливості для економічного і фінансового розвитку окремих територій, зокрема, через додаткове залучення інвестиційних ресурсів. Разом із розширенням повноважень й обов'язками новостворені ОТГ отримали не лише ланку управління, а й фінансування з

державного бюджету для свого розвитку. Тепер фінансові і інвестиційні ресурси надходять до ОТГ напряму з державного бюджету, а не як було раніше - опосередковано. Крім коштів з державного бюджету, додатковим вагомим джерелом фінансування у громадах стали власні доходи, а це кошти місцевих функціонуючих підприємств і організацій на їхніх територіях. Отже, чим вдаліше розвиватиметься бізнес і зручніше себе почуватимуть підприємці, тим більше інвестицій отримає громада.

Багато для залучення інвестиційних ресурсів і стимулювання підприємницької діяльності на своїй території ОТГ може зробити самостійно. Наприклад, інвентаризувати свої активи та визначити їх унікальності, розробити стратегічний план розвитку, сформувані та впровадити різні інвестиційні інструменти. Але економічний розвиток території потрібно створювати на основі фактичних конкурентних переваг і ресурсів ОТГ. Адже лише правильно сформований і використаний інвестиційний потенціал за рахунок інвестиційних ресурсів може бути чинником подальшого зростання її території.

Свої інвестиційні можливості ОТГ розкривають через інфраструктурні проекти, розвиток бізнес-інкубаторів, кластерів та індустриальних парків, культурно-креативні індустрії. Практика засвідчує, що найбільш вдалими інструментами, за допомогою яких можна залучити інвестиції, є: управління інвестиційними ресурсами, оперативне та стратегічне планування, управління професійно-технічними працівниками, міжнародна технічна допомога та інвестиційні преференції. Ці інвестиційні інструменти можуть розвиватися як на рівні окремої громади, так і області і декілька регіонів одночасно [20].

Таким чином інвестиційні ресурси є основою економічного зростання будь-якої територіальної одиниці. І це спонукає до вивчення суті формування інвестиційних ресурсів та напрямів їх використання на певній території.

В сучасній науковій літературі існують різні аспекти трактування визначення терміна «інвестиційні ресурси», відповідно це потребує деякого уточнення.

Згідно словникового визначення під «ресурсами» розуміються запаси, витрати або джерела чого-небудь. Аналіз наукових робіт стосовно даного терміну дозволив виявити, що відповідно до існуючих варіантів визначення дефініції «ресурси», в фінансовій науці склалося два основних аспекти до визначення суті інвестиційних ресурсів.

Перший аспект визначається наступним: «Інвестиційні ресурси представляють собою всі види фінансових активів, що залучаються для здійснення вкладень в об'єкти інвестування». В даному підході інвестиційні ресурси являються як різновид фінансових ресурсів і дана точка зору є досить розповсюдженою, яку дотримуються вітчизняні вчені: Бланк І. А., Ковальов В.В., Макарова М. В., Розенберг Дж. М., Шеремет В. М. Це визначення інвестиційних ресурсів ототожнюється з поняттям «джерела фінансування інвестицій» [3].

В другому аспекті інвестиційні ресурси визначаються як «цінності, що вкладаються в ті чи інші інвестиційні проекти з метою приросту багатства в тому чи іншому вигляді». Так Майорова Т.В. уточнює структуру цих цінностей, наприклад, «всі види майнових і інтелектуальних цінностей», «всі види реальних і фінансових активів» або «сукупність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів» [25, с. 258].

Також дослідженнями економічної суті поняття «інвестиційні ресурси» займалися представники різних економічних шкіл та течій. Ними пропонувалися різні визначення даної категорії (табл. 1.1).

Також в науковій літературі інвестиційні ресурси прирівнюють до виробничих фондів (інвестиційний капітал). На нашу думку таке визначення є трохи звужене і не розкриває в повному обсязі суті даної категорії.

Визначення суті інвестиційних ресурсів в науковій літературі*

Школи та течії	Суть інвестиційних ресурсів
Школа меркантилізму	Досліджували гроші, трактування суті яких змішували з поняттям капіталу як єдиного джерела інвестиційних ресурсів
Школа фізіократів	Досліджували знаходження джерел інвестиційних ресурсів в сфері землеробства
Класична школа політичної економії	Визначала роль нагромадження капіталу в формуванні інвестиційних ресурсів, досліджували роль кредитних ресурсів в розвитку інвестицій
Маржиналісти	Досліджували питання ціноутворення на інвестиційні ресурси
Неокласична школа	Акцентували увагу на впливі надлишку нагромадженого капіталу на ціну пропозиції інвестиційних ресурсів
Кейнсіанська школа	Визначила джерелами інвестиційних ресурсів такі як заощадження, кредитна емісія, іноземні інвестиції та державні інвестиції
Монетаристська школа	Досліджували вплив кількості грошей в обороті на рівень цін на інвестиційні ресурси, темпи нагромадження капіталу як інвестиційні ресурси
Сучасний синтез	Використання власних, позикових і залучених інвестиційних ресурсів в інвестуванні

*Джерело: складено автором за [7, с.17]

Здійснивши дослідження стосовно поняття «інвестиційні ресурси» ми прийшли до висновку, що найбільш обґрунтованим є тлумачення за І. А. Бланком: «інвестиційні ресурси підприємства - всі форми капіталу, які залучаються підприємством для здійснення вкладень в об'єкти реального і фінансового інвестування» [3, С. 467; 4, 341 с.] та Т. В. Майорової «як фінансові, майнові та трудові ресурсів, які залучаються для реалізації об'єктів інвестування [25, с. 260].

Здійснення інвестиційної діяльності в значній мірі залежить від видів та джерел інвестиційних ресурсів, які є основою мотиваційних механізмів при формуванні та управлінні інвестиціями як на рівні окремо взятого підприємства, так і держави і її регіонів. Тому варто дослідити які ж існують види інвестиційних ресурсів.

Інвестиційні ресурси, що формуються можна класифікувати за наступними ознаками.

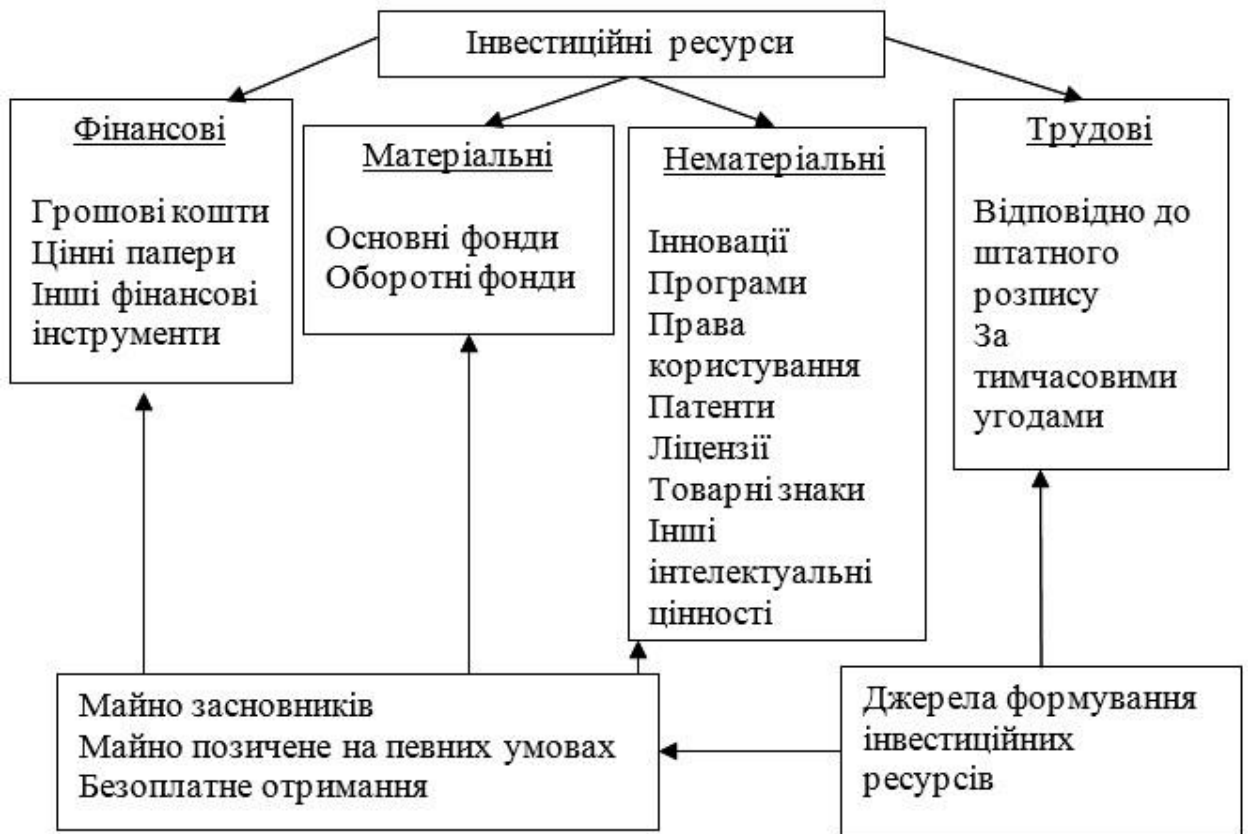

Рис. 1.1. Форми інвестиційних ресурсів

1. За характером об'єкта інвестування:

- фінансові - вкладання у певні види цінних паперів;
- реальні - вкладаються у реальні активи, як матеріальні, так і нематеріальні;
- інноваційні вкладання у нематеріальні активи, що забезпечують розвиток науково-технічного прогресу;
- інтелектуальні - капітал, вкладений у наукове дослідження, підготовку і перепідготовку кадрів [6, С. 35-46].

2. За формами інвестування:

- валові характеризуються як загальний обсяг інвестиційних ресурсів, що спрямовуються на нові черги будівництва та на підтримку діючих потужностей;
- чисті характеризуються вкладення капіталу у нові потужності та виробничий апарат, що оновлюється;
- матеріальні – це вкладання у будівлі, споруди, обладнання, землю;

- нематеріальні - вкладання у інновації, маркетинг, рекламу, персонал, соціальну сферу, організацію підприємства.

3. За формою власності:

- державні - фінансують з державного і місцевих бюджетів;
- приватні - це вкладення за рахунок коштів населення та суб'єктів господарювання недержавних форм власності;
- іноземні – вкладання коштів різними іноземними інвесторами;
- спільні - випускаються у вигляді інвестиційних сертифікатів інвестиційними фондами і компаніями.

4. За джерелами формування:

- власні – вкладання за рахунок статутних внесків, амортизаційних відрахувань, прибутку;
- запозичені та залученні – вкладання за рахунок кредитів банків та інших фінансових установ, векселів, грошових коштів від емісії різних видів цінних паперів, лізингу;
- бюджетні – вкладання з державного та місцевих бюджетів.

5. За напрямками:

- внутрішні – вкладання у власну справу;
- зовнішні – вкладання у діяльність інших господарюючих суб'єктів [2, 780 с.]

6. За терміном використання:

- короткострокові – вкладання до одного року;
- середньострокові - вкладання від одного до трьох років;
- довгострокові – вкладання понад трьох років [25, 376 с.].

7. За національною приналежністю:

- вітчизняні – вкладання вітчизняного капіталу;
- іноземні – вкладання іноземного капіталу.

8. За характером використання інвестиційних ресурсів в інвестиційному процесі:

- початкові (первинні, стартові) – вкладання вперше сформованого інвестиційного капіталу;
- реінвестиції – повторне вкладання капіталу, отриманого від раніше здійснюваних інвестиційних операцій;
- дезінвестиції – це процес вилучення раніше інвестованого капіталу з інвестиційного обороту без подальшого його використання в інвестиційних цілях [21, 520 с.].

Таким чином, на основі проведеного дослідження думок різних вчених під інвестиційними ресурсами можна розуміти всі економічні ресурси, які перебувають в будь-якій формі і можуть бути використанні на відповідний інвестиційний проєкт для досягнення певної мети інвестування.

1.2. Джерела формування інвестиційних ресурсів територіальної одиниці

Економічна ситуація в країні на сучасному етапі вимагає відповідні зміни у пропорціях між нагромадження і споживання та їх впливу на підвищення ефективності діяльності господарюючих суб'єктів, а також на інтенсифікацію процесу відтворення. Це свідчить про те, щоб в усіх господарюючих суб'єктів за допомогою економічних і фінансових регуляторів нагромадження більш ефективно використовувалося на зайнятість робочої сили, стимулювало попит, а фонд споживання, у свою чергу, в більшому обсязі використовувався на розширення того виробництва, яке чіткіше покриватиме зростаючий попит. Збільшення попиту стимулює вкладення інвестицій, а це спричинює зростання національної економіки.

Досвід розвинутих країн свідчить, що на пропорції між нагромадженням і споживанням в більшій мірі впливають інтенсифікація розширеного і простого відтворення та впровадження в цей процес інноваційної моделі економічного розвитку. Отже, одним із основних для національної економіки є підвищення ефективності застосування усіх

структурних елементів нагромадження інвестиційних ресурсів на всіх етапах їх кругообігу.

Як стверджують науковці при розширеному відтворенні акцент робиться на процесі нагромадження як основному чиннику забезпечення економічного і соціального ефектів. А інвестиційний процес необхідно розглядати як складова частина процесу нагромадження.

При макроекономічному дослідження проблема розширеного відтворення у процесі формування фондів нагромадження і споживання нерозривно пов'язані з процесом формування інвестиційних ресурсів, пошуком інвестиційних коштів для інвестиційної діяльності, орієнтованої на розширене відтворення та ліквідацію диспропорцій у розвитку вітчизняної економіки. Дослідження показує, що відтворювальний процес повинен спрямовуватися на збалансування інвестицій, нагромадження і споживання. Тому пошук методів подолання диспропорцій у розвитку національної економіки має впливати на досягнення збалансованості головної відтворювальної пропорції: інвестиційний фонд – фонд нагромадження – фонд споживання.

Як стверджує Майорова Т.В. «фонд накопичення та частина фонду відшкодування сукупного суспільного продукту та деяка частина раніш утвореного національного багатства, які виступають у вигляді інвестиційних ресурсів для фінансування інвестиційної діяльності існують у вигляді різних джерел фінансування, які поділяються на три основні групи»» [26, с. 63-65].

З теоретичної точки зору, джерела формування інвестиційних ресурсів територіальної одиниці, на нашу думку, можна поділити на внутрішні та зовнішні джерела.

Внутрішні джерела [22, с. 83-90]:

- власні кошти - прибуток, амортизаційні відрахування, кошти від продажу інших активів;
- залучені кошти, отримані від продажу акцій,
- цільові кошти, внески засновників товариств.

Зовнішні джерела є [22, с. 83-90]:

- надходження інвестиційних ресурсів від власників товариств (емісія акцій або збільшення паїв та кількості власників);
- позикові кошти - кредитування (кредити, випуск облігацій, лізинг та ін.);
- державні та позабюджетні кошти.

Згідно чинного законодавства, у Законі України «Про інвестиційну діяльність» інвестиційна діяльність може здійснюватись за рахунок:

«1) власних фінансових ресурсів інвестора, до яких належать:

- прибуток;
- амортизаційні відрахування;
- відшкодування збитків від аварій, стихійного лиха;
- грошові нагромадження і заощадження громадян, юридичних осіб тощо;

2) позичкових фінансових коштів інвестора, до яких належать:

- облігації;
- банківські кредити;
- бюджетні кредити;

3) залучених фінансових коштів інвестора, до яких належать:

- кошти, одержані від продажу акцій;
- пайові та інші внески громадян і юридичних осіб;

4) бюджетних інвестиційних асигнувань;

5) безоплатних та благодійних внесків, пожертвувань організацій, підприємств і громадян» [18].

Теоретичні та законодавчі підходи джерел формування інвестиційних ресурсів господарюючих суб'єктів території відобразимо на рис. 1.2.

На нашу думку, основною вимогою для формування інвестиційних ресурсів є, по-перше, синхронізація часу їх можливого використання з періодом інвестування; а по-друге, перевищення доходності інвестиційних проектів над ціною капіталу (інвестиційних ресурсів), що використовується.

Рис. 1.2. Склад джерел фінансування інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів територіальної одиниці [14, с. 51]

Формування інвестиційних ресурсів повинно спиратися на відповідні принципи:

1) принцип врахування майбутніх перспектив розвитку інвестиційної діяльності, який зазначає, що при формуванні інвестиційних ресурсів необхідно враховувати у загальному усі стадії інвестиційного процесу, до яких відносять: передінвестиційну, інвестиційну та експлуатаційну;

2) принцип забезпечення відповідності обсягів залучених інвестиційних ресурсів сумам інвестиційних витрат господарюючих

суб'єктів, який зазначає, що загальні витрати в ресурсах ґрунтується на розрахунку всіх потреб реального та фінансового інвестування;

3) принцип забезпечення оптимальної структури інвестиційних ресурсів з точки зору ефективної інвестиційної діяльності. Структура ресурсів буде рахуватися оптимальною, якщо забезпечує фінансову рівновагу розвитку господарюючого суб'єкта в процесі реалізації інвестиційної діяльності, в іншому випадку – зумовлює виникнення додаткових ризиків у фінансовій сфері господарюючого суб'єкта;

4) принцип мінімізації витрат при формуванні інвестиційних ресурсів з усіх джерел. Мінімізація витрат здійснюється при керуванні вартістю капіталу, що залучається для здійснення інвестиційної діяльності для одержання максимальної суми чистого прибутку;

5) принцип ефективного використання інвестиційних ресурсів у процесі інвестування. Інвестиційні ресурси, що тимчасово не використовуються, із-за інфляційних процесів можуть знецінюватися з часом [26, С. 39].

Реалізація цих принципів є основою процесу управління їх інвесторами при формуванні інвестиційних ресурсів.

Використання того чи іншого джерела інвестиційних ресурсів мають певні недоліки і переваги. Тому для реалізації інвестиційного процесу потрібно розробити власну стратегію інвестиційної політики, провести дослідження інших методів та джерел інвестицій, здійснити ретельне опрацювання схеми фінансування.

Внутрішні (власні) джерела формування інвестиційних ресурсів мають наступні позитивні характеристики, як: 1) швидкість і легкість залучення; 2) висока віддача за нормою дохідності капіталу, що інвестується, не треба погашати борг і сплачувати відсотки за ним; 3) зменшення ризику неплатоспроможності та запобігання банкрутства; 4) повне збереження управління в руках засновників товариства; 5) високий рівень контролю та моніторингу.

До їх недоліків можна віднести: 1) недостатній обсяг залучення, що стримує розширення інвестиційної діяльності при сприятливій кон'юктурі ринку; 2) немає зовнішнього контролю за ефективністю використання власних інвестиційних ресурсів; 3) недовикористання ресурсів; 4) зменшення рівня ліквідності; 5) додаткові витрати на аудит; 6) зниження показника оборотності капіталу, тобто втрачена вигода.

Зовнішні (позикові і залучені) джерела формування інвестиційних ресурсів характеризуються наступними позитивними характеристиками: 1) достатнім можливим обсягом їхнього залучення, що значно перевищує обсяг інших джерел інвестиційних ресурсів; 2) наявність зовнішнього контролю за їх використанням та реалізацією.

До їх недоліків можна віднести: 1) складність залучення та оформлення; 2) довготривалий період залучення; 3) додаткові витрати по їх залученню; 4) необхідність забезпечення; 5) збільшення ризику банкрутства при несвоєчасному погашенні отриманих позик; 5) часткова втрата частини прибутку від інвестиційної діяльності у зв'язку із-за необхідності сплачувати позичковий відсоток; 6) можливість втрати управління діяльністю товариства (при акціонуванні).

Також поділ джерел формування інвестиційних ресурсів на вітчизняні і іноземні дозволяє їх теж проаналізувати.

До переваг вітчизняних джерел можна віднести: 1) ефект фінансового ліверіджу; 2) зменшення термінів реалізації проектів; 3) наявність зовнішнього контролю; 4) надання можливості реструктуризації боргу; 5) диверсифікація ризиків.

До їх недоліків можна віднести: 1) боргова залежність від кредиторів; 2) можливість втрати частини власності; 3) низький рівень менеджменту; 4) можливе часткове обмеження самостійності.

До переваг іноземних джерел можна віднести: 1) достатньо високий захист від інфляції; 2) високий рівень моніторингу; 3) інвестування високих

технологій; 4) правовий захист з боку держави; 5) високий рівень страхування.

До їх недоліків можна віднести: 1) тяжкий та тривалий період залучення; 2) наявність гарантій; 3) висока вартість; 4) високі витрати на ТЕО.

Таким чином, без інвестиційного забезпечення неможлива реалізація інвестиційної стратегії будь-якої територіальної одиниці. Інвестиційні ресурси є фінансовою основою для реалізації розробленої інвестиційної стратегії території і виступають як самостійний блок стратегії її розвитку, виходячи з якого встановлюються стратегічні цільові нормативи.

1.3. Методологічні підходи управління інвестиційними ресурсами територіальної одиниці

Економічні реформи, що надзвичайно є актуальними національної економіки потребують масштабних інвестиційних вкладень. Тому, що саме активізація інвестиційної діяльності визначає динаміку економічного розвитку в Україні. При цьому розвиток національної економіки потребує активної державної інвестиційної політики і ефективного використання інвестиційних ресурсів.

Необхідно відмітити, що на сьогодні в Україні залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестиційних ресурсів гальмується за рахунок несприятливого інвестиційного клімату, на який впливають безліч зовнішніх і внутрішніх факторів. Так серед основних факторів, які гальмують активність залучення інвестиційних ресурсів, наступні:

- військова агресія зі сторони росії;
- нестабільна політична ситуація в державі;
- низький рівень фінансових можливостей суб'єктів господарювання, населення та бюджетів;
- постійні зміни законодавства;

- недосконала система страхування ризиків інвесторів.

Одним із чинником гальмування інвестиційної активності в країні є спрямування вагомої частини бюджету на фінансування соціальної сфери і погашення зовнішнього боргу держави. Як правило, проблему нестачі інвестиційних ресурсів в державі покривають за рахунок зовнішніх інвестицій. Роль іноземних інвестиційних ресурсів при цьому дуже вагома і вони стають фактором для збільшення їхніх внутрішніх інвестицій. Але залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів не повинно проходити стихійно, держава має за допомогою відповідних інструментів (обмеження, пільги, стимули) це регулювати.

У реальному секторі національної економіки джерелами формування інвестиційних ресурсів вагоме значення займають власні джерела суб'єктів господарювання – прибуток і амортизаційні відрахування.

Актуальність проблеми конкурентоспроможності окремих територіальних одиниць, залучення до них інвестиційних ресурсів та їх інвестиційної привабливості все частіше обговорюється владою, міськими громадами, суб'єктами господарювання та інвесторами. Рівень інвестиційної привабливості збільшується при оптимальному досягненні консенсусу з приводу залучення інвестиційних ресурсів між суб'єктами інвестиційного процесу.

На нашу думку, формування джерел та залучення інвестиційних ресурсів територіальної одиниці залежить від співвідношення таких категорій як інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат та інвестиційна активність. Отже, поняття інвестиційного клімату окремих територіальних одиниць визначається розвитком їхньої інвестиційної привабливості та інвестиційної активності (рис. 1.3).

Формування джерел інвестиційних ресурсів є закономірним явищем в інвестиційній діяльності. У відповідності до їх складу та структури потенційні інвестори приймають рішення щодо доцільності інвестування.

Рис. 1.3. Взаємозв'язок поняття інвестиційний клімат та інвестиційна діяльність територіальної одиниці

Інвестиційна активність територіальної одиниці в більшій мірі визначається аналізом різних економічних, політичних, соціальних і природних чинників територіальної одиниці, враховуючи інвестиційну привабливість галузей національної економіки. А при дослідження інвестиційної привабливості територіальної одиниці необхідно мати відповіді на питання коли, куди і який обсяг інвестиційних ресурсів можна використовувати інвестору у процесі здійснення інвестиційної діяльності.

Як стверджує Шкільняк М. держава, як «суб'єкт права, має власне джерело доходу – незворотні податкові вилучення, і зобов'язання держави, в тому числі зовнішній і внутрішній борги, повинні виконуватися за рахунок його власних доходів. Доходи суспільства від використання національного майна – власність суспільства, і витрачатися вони повинні, в першу чергу, на потреби самого суспільства» [50, с. 45-50].

Згідно Європейської хартії місцевого самоврядування територіальні одиниці можуть «збільшити свої фінансово-інвестиційні можливості через об'єднання. У такому контексті вбачаються перспективи подальшого системного розвитку як територіальних громад, так і регіонів. Мова йде про формування нового інвестиційного потенціалу в умовах функціонування об'єднаних територіальних громад» [16].

Стосовно вище наведено твердження Воскобійника С.І. є дуже влучним, який зазначає: «що залучення інвестицій на місцевий рівень є показником стабільності й успішності соціально-економічного розвитку певної територіальної громади. При цьому роль органів місцевого самоврядування в процесі залучення інвестицій має зводитися до виконання таких функцій:

- формування привабливого для інвестора іміджу територіальної громади;
- створення сприятливих умов для надходження та ефективної реалізації інвестицій;
- створення ефективних каналів для поширення інформації про інвестиційний потенціал відповідної території;
- посередництво в налагодженні контактів і співпраці між представниками місцевого бізнесу і потенційними інвесторами» [10, С. 399-405].

В сьогоденній ситуації, на жаль, наша держава не може здійснювати масштабне фінансування і інвестування територіальних одиниць, у зв'язку із російською агресією. Тому керівництво територіальних одиниць повинна створювати необхідні умови та знаходити нові шляхи для одержання як внутрішньої, так і зовнішньої фінансової допомоги.

Висновки до першого розділу

В теоретичній частині кваліфікаційної роботи нами було досліджено поняття інвестиційних ресурсів, розглянуто їх класифікацію та виявлено методичні підходи до управління інвестиційними ресурсами.

Сучасні процеси глобалізації спонукають регіони покращувати вимоги до конкуренції за інвестиційні ресурси. Їх залучення і використання прямо впливає на рівень сталого розвитку територій і добробут населення. Тільки правильно сформований і використаний інвестиційний потенціал за рахунок

інвестиційних ресурсів може бути чинником подальшого зростання її території.

Досвід розвинутих країн свідчить, що на пропорції між нагромадженням і споживанням в більшій мірі впливають інтенсифікація розширеного і простого відтворення та впровадження в цей процес інноваційної моделі економічного розвитку. Отже, одним із основних для національної економіки є підвищення ефективності застосування усіх структурних елементів нагромадження інвестиційних ресурсів на всіх етапах їх кругообігу.

На основі проведеного магістерського дослідження думок різних вчених під інвестиційними ресурсами можна розуміти всі економічні ресурси, які перебувають в будь-якій формі і можуть бути використанні на відповідний інвестиційний проєкт для досягнення певної мети інвестування.

З теоретичної точки зору, джерела формування інвестиційних ресурсів територіальної одиниці, на нашу думку, можна поділити на внутрішні та зовнішні джерела.

Основною вимогою для формування інвестиційних ресурсів є, по-перше, синхронізація часу їх можливого використання з періодом інвестування; а по-друге, перевищення доходності інвестиційних проєктів над ціною капіталу (інвестиційних ресурсів), що використовується.

Формування джерел та залучення інвестиційних ресурсів територіальної одиниці залежить від співвідношення таких категорій як інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат та інвестиційна активність. Отже, поняття інвестиційного клімату окремих територіальних одиниць визначається розвитком їхньої інвестиційної привабливості та інвестиційної активності.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)

2.1. Дослідження складу та структури інвестицій Чернівецької області

Посилення інвестиційної діяльності є основою динамічного розвитку кожної територіальної одиниці, оскільки саме обсяги інвестиційних ресурсів визначають динаміку економічного зростання в економіці. На сьогодні, в умовах, коли Чернівецька область відчуває гостру нестачу інвестиційних ресурсів, активізація інвестицій є однією з передумов її ефективного інвестиційного розвитку. Темпи індексів капітальних інвестицій за 2017-2021 рр. розглянемо за допомогою рис. 2.1.

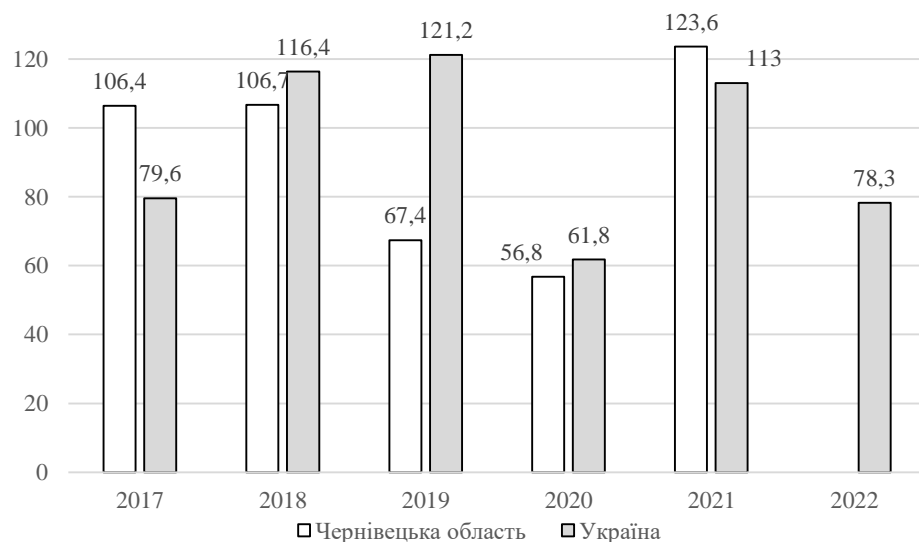

Рис. 2.1. Індекс капітальних інвестицій в Чернівецькій області та Україні за 2017-2022 роки*

*Джерело: [13]

Рисунок 2.1 нам свідчить, що залучення інвестицій в основний капітал протягом досліджуваного періоду мало коливаючи динаміку, тільки в 2021 році цей показник значно зріс. Їх спадаюча тенденція у 2019-2022 рр. пов'язана з пандемією.

Протягом 2017-2021 рр. у Чернівецькій області прослідковується нестійка динаміка щодо обсягу інвестицій на одну особу рис. 2.2.

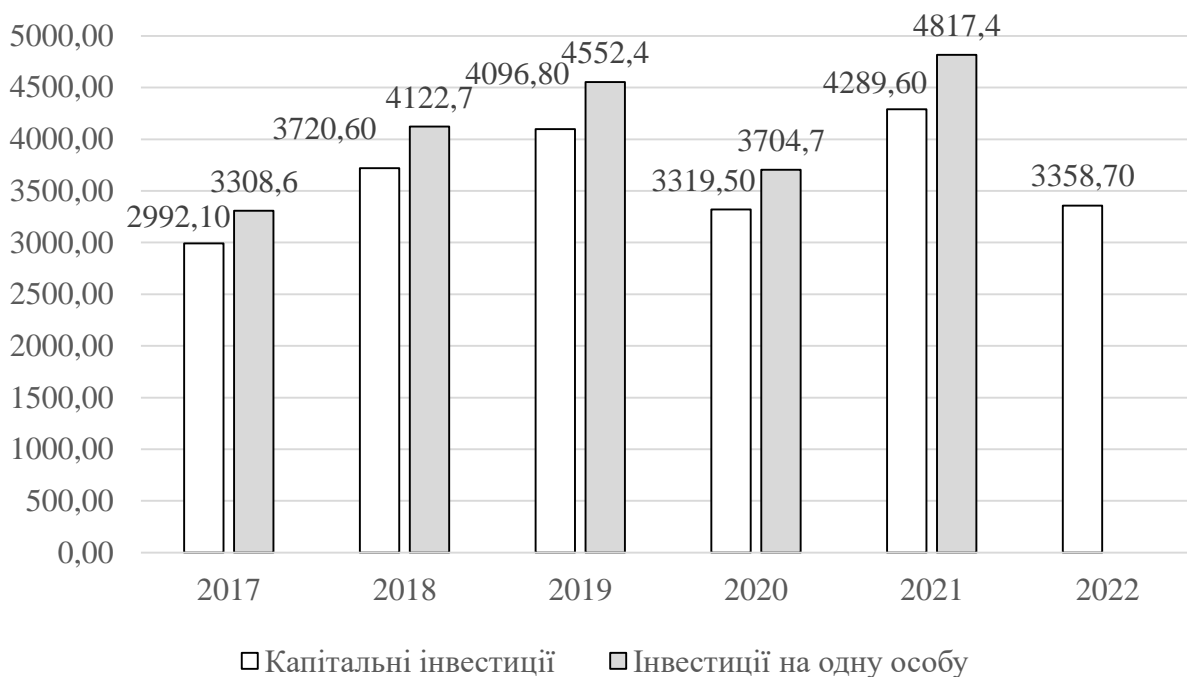

Рис. 2.2. Капітальні інвестиції та інвестиції на одну особу населення в Чернівецькій області за 2017-2021 роки (млн. грн., грн.)*

*Джерело: [13]

Здійснення капітальних інвестицій має важливе значення в вітчизняній економіці кожного регіону, тому що, капітальні інвестиції – це господарські операції, пов’язані з придбанням матеріальних та нематеріальних активів, на які нараховується амортизація. Дослідимо динаміку капітальних інвестицій Чернівецької області за 2017-2021 рр. (табл. 2.1).

Інвестиції у матеріальні активи за досліджуваний період мають зростаючу динаміку з 2978,0 млн. грн. до 3376,7 млн. грн., а в порівнянні з 2020 роком збільшилися на 105,5 %.

На машини і обладнання в Чернівецькій області припадає значна питома вага капітальних інвестицій – 511,1 млн. грн. у 2017 р. та 614,2 млн. грн. у 2021 р., що на 120,2 % більше ніж у 2017 р. та на 102,2 чим у 2020 р. Це виливає із потребою оновлення морально застарілого обладнання на підприємствах області та купівлею додаткових транспортних засобів. Що

стосується інвестицій в нематеріальні активи, то вони теж на протязі досліджуваного періоду збільшувались із 14,1 млн. грн. у 2017 р. до 20,5 млн. грн. у 2021 р., тобто в 1,5 рази порівняно із 2017 р. Така ж тенденція і з іншими основними засобами.

Таблиця 2.1

Капітальні інвестиції в Чернівецьку область протягом
2017-2021 рр. (млн. грн.)*

Показник	Роки					Темп росту	
	2017	2018	2019	2020	2021	2021/ 2017	2021/ 2020
1. Капітальні інвестиції, усього	2992,1	3720,6	3850,1	3256,9	3397,2	113,5	104,3
2. Інвестиції в матеріальні активи	2978,0	3696,9	4312,2	3201,4	3376,7	113,4	105,5
3. Будівлі житлові	977,0	1148,9	1232,1	1189,5	1217,7	124,6	102,4
4. Будівлі нежитлові	626,5	843,5	923,5	698,7	738,5	117,9	105,7
5. Машини, обладнання, інвентар	511,1	705,0	756,1	601,3	614,2	120,2	102,2
6. інженерні споруди	386,4	477,1	511,1	436,5	499,9	129,4	114,5
Транспортні засоби	254,4	350,2	389,5	198,5	203,1	79,8	102,3
7. Земля	48,8	21,3	20,6	-	-	-	-
8. довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва	89,2	46,7	48,2	-	-	-	-
9. Інші матеріальні активи	84,6	103,8	120,3	85,4	90,6	107,1	106,1
10. Нематеріальні активи	14,1	23,7	25,4	19,4	20,5	145,4	105,7
11. програмне забезпечення та бази даних	3,6	12,4	13,6	8,8	9,8	272,2	111,4

*Джерело: [13]

Капітальні вкладення у житлові будівлі становлять у структурі капітальних інвестицій за досліджуваний період 977,0 млн. грн. у 2017 р. та 1217,7 млн. грн. у 2021 р., що на 124,6 % більше ніж у 2017 р. та на 102,4 % у 2021 р. На це вплинув ріст попиту на будівництво житлових будинків в області. Вкладення коштів у нежитлові будівлі теж мали тенденцію до зростання.

Всі види майнових та інтелектуальних та інших цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності і характеризується за видами їх економічної діяльності проаналізуємо за допомогою таблиці 2.2.

Отже, структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності в Чернівецькій області за досліджувані роки переважає у виробничій сфері. Найбільш динамічно нарощувалися обсяги у будівництві, які склали понад третину інвестування (30,4 %, 32,9 %, 30,8 %, 41,6 % і 28,0%, відповідно), в той же час частка промисловості склала (15,3 %, 14,4 %, 23,7 %, 23,1 % і 25,5 % відповідно), а частка сільського господарство у структурі значно знизилася (від 10,7 % у 2017 р. до 9,2 % у 2022 р.).

Водночас знизилася капітальні інвестиції за 2020-2021 рр. у сфері операцій з нерухомим майном порівняно з попередніми періодами (3,2 %, 3,6 %, 1,4 %, 1,1 % і 0,8 % відповідно). Також майже не здійснювалися інвестицій у фінансову та страхову діяльність.

Необхідно звернути увагу на інвестиції в державне управління й оборону; обов'язкове соціальне страхування та соціальну сферу, тому, що саме цих видів діяльності формується рівень освіченості, культури населення і вони є важливим елементом розвитку людського капіталу.

У соціальній сфері капітальні інвестиції переважають в охорону здоров'я та надання соціальної допомоги. Їх частка за досліджуваний період збільшилися з 3,2 % до 9,6 %. В той же час інвестицій на державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування знизилася (24,0 %, 24,4 %, 26,9 %, 18,0 % і 15,9 % відповідно).

Дослідження показали низькій рівень інвестування освіти в Чернівецькій області (1,8 %, 2,1 %, 0,5 %, 0,8 % і 0,4 % відповідно). Це спричинює до зниження рівня конкурентоспроможності цієї сфери в області, знецінення людського капіталу. Тому необхідно залучати інвестиційні ресурси в сферу діяльності для формування стійкої соціальної системи освіти і науки.

Таким чином у нас є можливість стверджувати про формування стійких пріоритетів переорієнтації інвестиційних потоків у будівництво та промислову сфери в Чернівецькій області за досліджувані роки.

Як зазначалося нами раніше у складі капітальних інвестицій за видами економічної діяльності значна питома вага припадає на житлове будівництво в області. Будівельними компаніями та фізичними особами-забудовниками в у 2021р. було освоєно 1414,8 млн. грн. капітальних інвестицій (рис. 2.3-2.4).

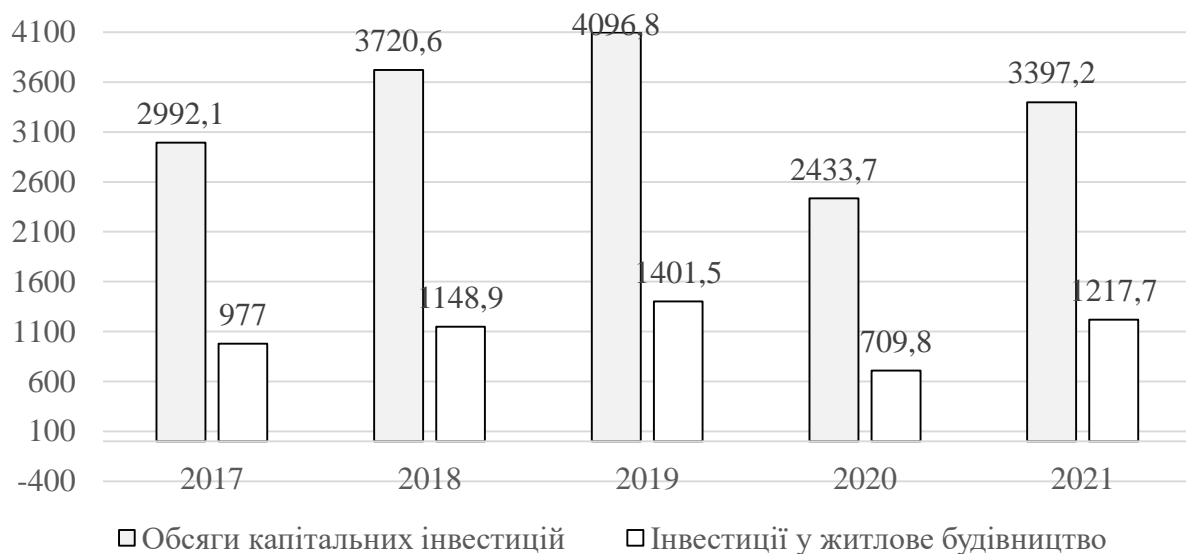

Рис. 2.3. Обсяги капітальних інвестицій та інвестицій у житлове будівництво
*Джерело: [13]

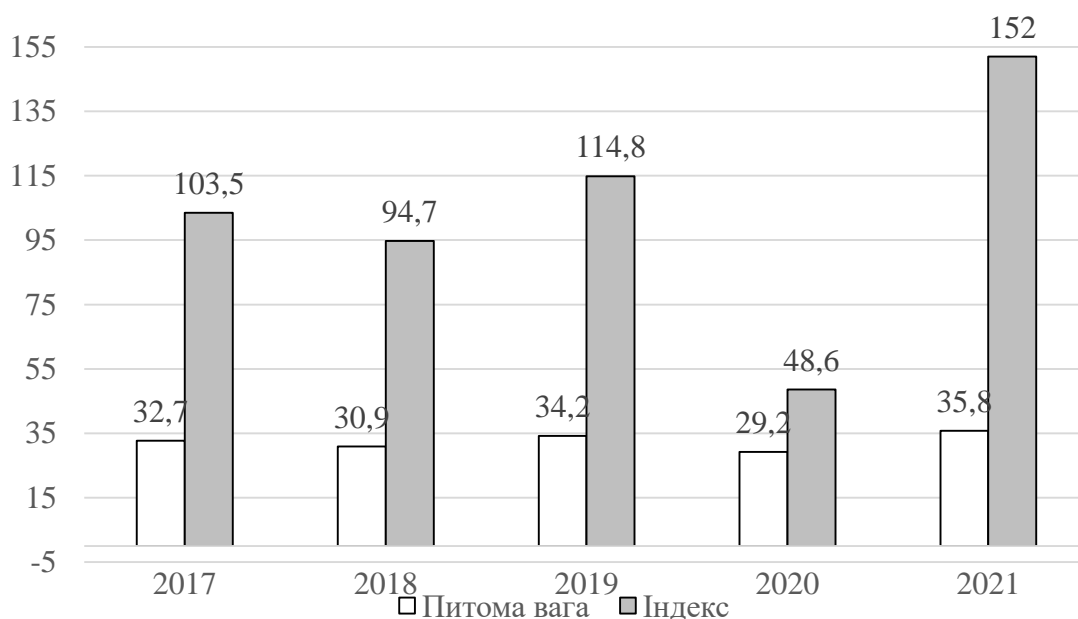

Рис. 2.4. Питома вага інвестицій у житлове будівництво та їх індекс (%)
*Джерело: [13]

Найбільша питома вага капітальних інвестицій у будівництво житла в Чернівецькій області була у 2021 році (35,8 %) і за досліджуваний період вона зросла на 3,1 %. Але у 2020 році відбулося значне зменшення питомої ваги інвестицій у житлове будівництво (29,2 %) на протязі досліджуваного періоду.

Дослідження інвестиційної привабливості галузей Чернівецької області полягає в тому, що вони дозволяють розробляти інвестиційну стратегію на довгострокову перспективу, більш точно планувати місцеві бюджети, розглядаючи пріоритетність розміщення в них нових виробництв та об'єктів соціальної сфери.

2.2. Характеристика джерел надходжень інвестиційних ресурсів в область

Розвиток національної економіки кожної області, неможливий без масштабних інвестиційних ресурсів, які впливають на чинники економічного і фінансового росту й відновлення, що задовольняє можливість модернізації діючих підприємств, впровадження і використання сучасної техніки і технологій, нових систем організації та управління економічними і фінансовими процесами та якісного відновлення структури національної економіки. Активізація інвестування є структурним елементом державної економічної політики, яка здійснюється за рахунок коштів місцевих органів влади, суб'єктів господарювання, шляхом визначення масштабів і структури інвестиційних ресурсів та джерел їх формування, шляхів їх раціонального використання, відтворення технічної бази виробництва, розвитку сучасних економічних механізмів та підвищення рівня життя населення.

Важливим напрямом дослідження інвестиційного розвитку є аналіз інвестиційного забезпечення розвитку територіальної одиниці за джерелами фінансування.

Таблиця 2.2

Динаміка та структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності в Чернівецькій області
за 2017-2022 рр. (млн. грн., %)*

	2017		2018		2020		2021		2022	
	обсяг	%	обсяг	%	обсяг	%	обсяг	%	обсяг	%
Сільське господарство	319,1	10,7	443,0	11,5	226,0	9,3	179,6	5,3	307,8	9,2
Промисловість	457,6	15,3	534,7	14,4	577,8	23,7	785,0	23,1	855,9	25,5
Будівництво	909,5	30,4	1225,5	32,9	748,9	30,8	1414,8	41,6	940,4	28,0
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	110,7	3,7	126,9	3,6	106,7	4,4	84,0	2,5	181,1	5,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	70,6	2,3	91,9	2,5	45,1	1,9	27,7	0,8	131,6	3,9
Тимчасове розміщення й організація харчування	8,7	0,3	5,2	0,1	0,3	0,0	-	-	1,1	0,0
Інформація та телекомунікації	13,0	0,4	20,7	0,6	12,6	0,5	21,2	0,6	14,5	0,4
Фінансова та страхова діяльність	0,1	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	-	-	-	-
Операції з нерухомим майном	95,6	3,2	133,1	3,6	33,0	1,4	36,8	1,1	27,6	0,8
Професійна, наукова та технічна діяльність	50,0	0,2	7,4	0,2	51,9	0,7	3,8	0,1	11,3	0,3
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	128,8	4,3	19,0	0,5	62,9	0,9	1,6	0,0	14,0	0,4
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	719,1	24,0	909,4	24,4	1907,6	26,9	610,6	18,0	534,5	15,9
Освіта	52,7	1,8	77,9	2,1	36,0	0,5	28,1	0,8	13,2	0,4
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	94,9	3,2	100,9	2,7	182,3	2,6	197,2	5,8	323,2	9,6
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	5,6	0,2	21,2	0,6	33,5	0,5	4,6	0,1	0,9	0,0
Надання інших видів послуг/	1,1	0,0	3,0	0,1	0,3	0,0	-	-	-	-
Усього	3037,1	100,0	3720,0	100,0	4025,1	100,0	3395,0	100,0	3357,1	100,0

*Джерело: [13]

Вагомим джерелом фінансування капіталовкладень як в Україні та в її областях залишаються власні кошти підприємств й організацій, за допомогою яких реалізується понад половину всіх капітальних інвестицій. Сума інвестиційних ресурсів, що формуються за рахунок власних коштів підприємств та організацій, прямо відображає динаміку інвестиційної діяльності у країні, та її територіальних одиницях й залежить від стабільності економічної ситуації. Так, у часи економічних криз та занепаду економіки, коли інвестиційна привабливість проєктів щодо залучення коштів у державі зменшується, надходження з інших інвестиційних джерел, а саме від зарубіжних інвесторів, бюджетів стають обмеженими, інвестувати в розвиток суб'єкти господарювання змушені тільки власними силами. Тому в такі періоди частка капіталовкладень за рахунок власних коштів збільшується. На підтвердження цього інвестування за рахунок власних коштів підприємств і організація за досліджувані роки збільшилося на 168,8 млн. грн., а найменше вони становили у 2020 році (1066,4 млн. грн.).

Отже проаналізуємо капітальні інвестиції за джерелами фінансування у Чернівецькій області (табл. 2.3 та рис. 2.5-2.6).

Таблиця 2.3

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування в Чернівецькій області за 2017-2021 рр. (млн. грн.)*

Показник	2017	2018	2020	2021	Відхилення 2021/2017
Кошти державного бюджету	277,7	498,6	153,7	428,7	+151,0
Кошти місцевих бюджетів	577,1	608,6	394,3	294,6	-282,5
Власні кошти підприємств та організацій	1128,8	1328,2	1066,4	1297,6	+168,8
Кредити банків та інші позики	67,7	170,8	55,9	30,1	-37,6
Кошти іноземних інвесторів	0,8	1,8	-	-	-
Кошти населення на будівництво житла	840,0	968,1	636,6	739,0	-101
Інші джерела фінансування	100,0	144,5	-	-	-
Усього	2992,1	3720,6	2433,7	3397,2	+405,1

*Джерело: [13]

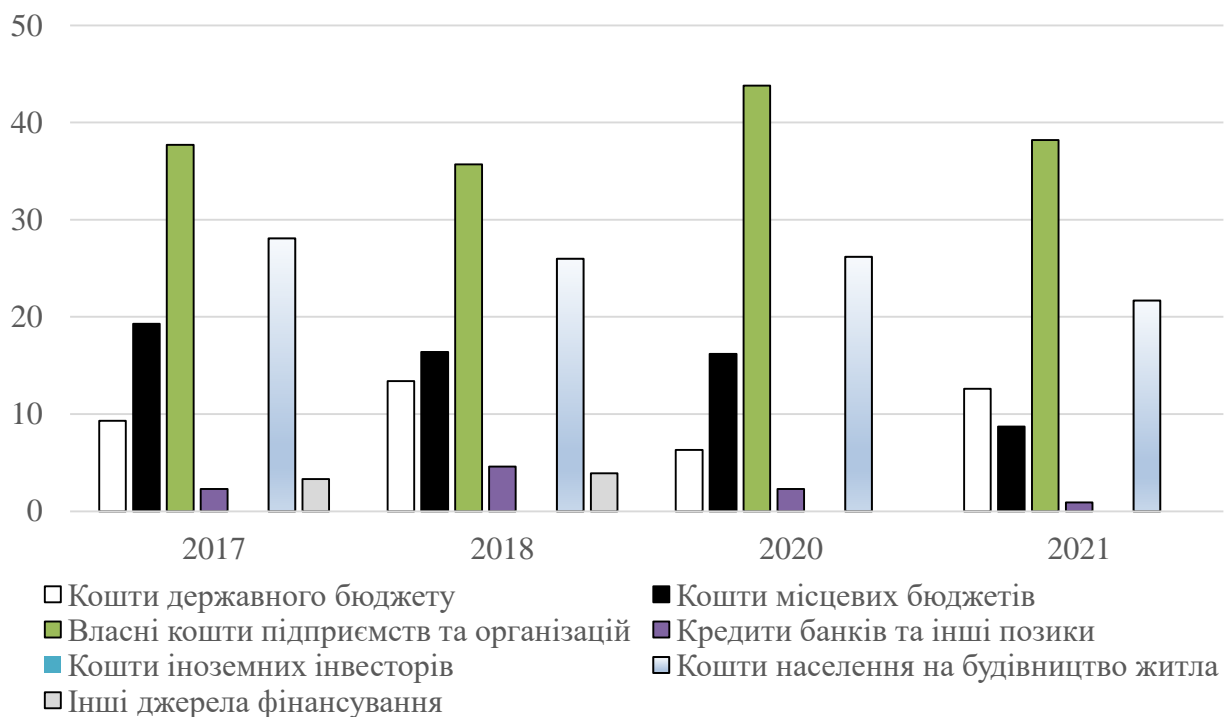

Рис. 2.5. Структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування в Чернівецькій області за 2017-2021 рр. (млн. грн.)*

*Джерело: [13]

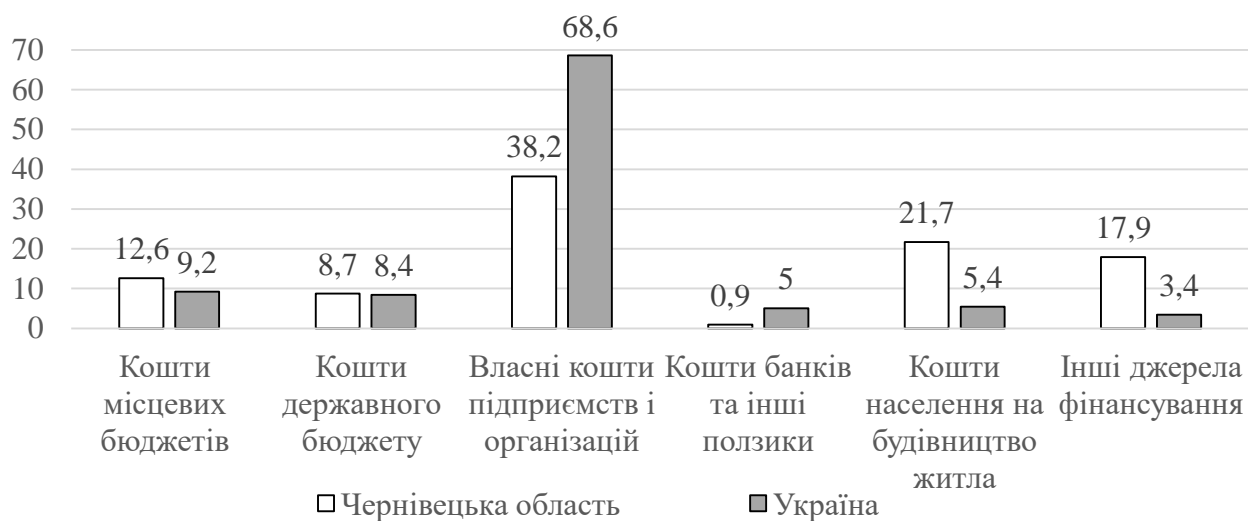

Рис. 2.6. Структура капітальних інвестицій в області та Україні за джерелами фінансування у 2021 року (%)*

*Джерело: [13]

У 2021 року основним джерелом фінансування капіталовкладень в Чернівецькій області були власні кошти підприємств та організацій (38,2 %), в Україні це джерело було 68,6 %.

Як свідчать дані табл. 2.3. та рис. 2.5, що загальний обсяг капіталовкладень за джерелами фінансування збільшився протягом 2017-2021 рр. на 405,1 млн. грн.

Кошти державного та місцевих бюджетів, спрямовувались на економічне призначення. Інвестування за рахунок коштів державного бюджету було з 2017-2021 рр. збільшено на 151,0 млн. грн. і в структурі капіталовкладень вони займають третє місце (12,6 %). За рахунок коштів місцевих бюджетів було освоєно капітальних інвестицій у 2021 р. на суму 294,6 млн. грн. Але даний показник у 2021 р. він був самим найнижчим за досліджуваний період і його частка склала 8,7 %, що на 10,9 в.п. менше ніж у 2017 р.

Кредити банків та інші позики також мали місце при фінансуванні капітальних інвестицій в Чернівецької області, але їх частка у структурі склала 0,9 % у 2021 р. проти 2,3 % у 2017 р.

Зазначимо, що питома вага власних коштів як джерела інвестування зростала на фоні зниження частки інвестицій, фінансованих за рахунок кредитів банків й інших позик. Зниження питомої ваги інвестиційного кредитування пояснюється економічною і політичною ситуацією, яку переживає банківський сектор країни. Ці проблеми призвели до значного скорочення кількості банківських установ, відтоком з країни іноземних банків та зменшенням капіталізації української банківської системи.

У структурі капіталовкладень за джерелами фінансування знизилася питома вага інвестицій за рахунок коштів населення на індивідуальне житлове будівництво - 28,1 % у 2017 р, 26,0 % у 2018, 26,2 % у 2020 і 21,7 у 2021-му р. Незважаючи на негативну динаміку, кошти населення на індивідуальне житлове будівництво лишаються другим за обсягом джерелом капіталовкладень, і значно переважають обсяг інвестицій, що надходять від кредитів й інших позик. Достатня питома вага фінансування капіталовкладень у будівництво житла за рахунок власних заощаджень населення області - це позитивне явище, оскільки активізація житлового

будівництва збільшує виробничий потенціал області та країни за рахунок росту попиту на продукцію пов'язаних сфер діяльності, а також покращує соціальний ефект від освоєння інвестицій.

Негативним фактом в Чернівецькій області є те, що практично відсутнє фінансування капіталовкладень за рахунок коштів іноземних інвесторів, що зумовлене низкою внутрішніх проблем та несприятливим інвестиційним кліматом в країні. З 2017 року по 2021 рік фінансування інвестицій за рахунок джерела скорочувалося, а в 2020-2021 рр. і взагалі припинилося в область.

Але загальна сума внесених з початку інвестування в область прямих іноземних інвестицій становило за 2021 рік 63,6 млн. дол. США

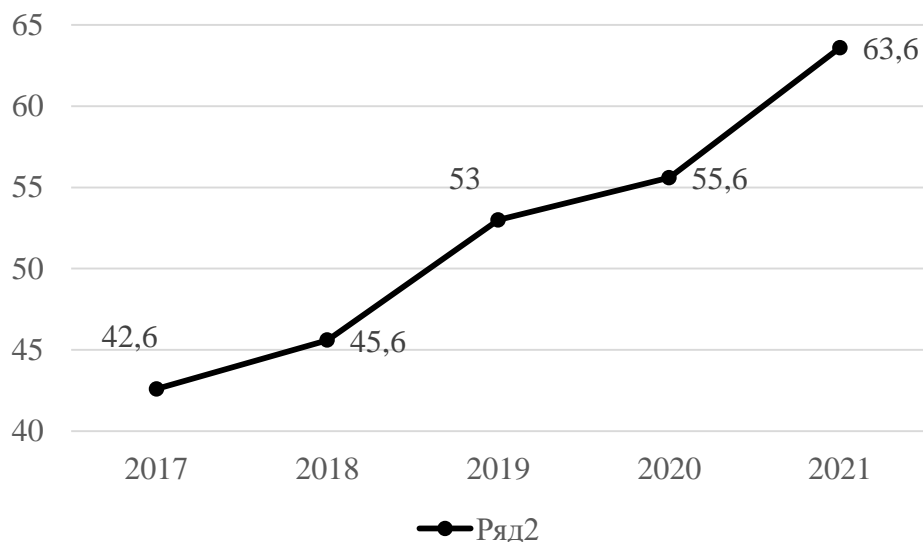

Рис. 2.7. Прямі іноземні інвестиції в область за 2017-2021 рр. (млн. дол. США)*

*Джерело: [13]

Здійснений аналіз дає нам можливість сформулювати пріоритетні напрями у фінансуванні інвестиційної діяльності Чернівецької області:

- розвиток державно-приватного партнерства;
- інтенсифікувати науково-технічну та інноваційну діяльності та спрямовувати інвестиційні ресурси області у пріоритетні сектори

(агропромисловий комплекс, харчову промисловість, туризм, готельно-ресторанний бізнес тощо).

Серед основних перешкод в інвестиційній політиці Чернівецької області можна виділити наступні:

1. Недосконалість регіональної системи маркетингу, недостатня розвиненість інфраструктури підтримки залучення інвестиційних ресурсів;

2. Неконкретизована потреба в інвестиційних ресурсах через відсутність чітких програм регіонального розвитку більшої кількості територіальних громад, а отже неможливість визначити пріоритети розвитку цих територій;

3. Недосконалість інвестиційних пропозицій, які враховують інтереси територіальних одиниць області та інтереси потенційних інвесторів, які є важливим інструментом залучення інвестицій;

4. Незацікавленість внутрішнього інвестора, відсутність дієвих механізмів для стимулювання та формування внутрішніх інвестицій на обласному рівні;

5. Відсутність такого джерела інвестиційних ресурсів в області як іноземні інвестиції;

6. Недосконала система інформаційного забезпечення при формуванні інвестиційних ресурсів для здійснення інвестиційної діяльності;

8. Нерегулярність, а в деяких випадках і взагалі відсутність, фінансування програм та заходів з освоєння капітальних інвестицій.

На нашу думку пріоритетами при залученні інвестиційних ресурсів у економіку Чернівецької області необхідно виконати наступні завдання:

1) залучення державно-приватного партнерства для впровадження важливих інвестиційних проектів в області у сфері модернізації виробництва, впровадження енергозберігаючих технологій, рішенні проблем житлово-комунального господарства шляхом розв'язання питань реалізації стратегічно важливих інвестиційних проектів;

2) підтримка у забезпеченні реалізації узгодженої регіональної інвестиційної політики в реальній сфері, пом'якшення адміністративних бар'єрів на шляху залучення інвестиційних ресурсів;

3) стимулювання процесу залучення інвестицій в економіку області, спрямування інвестиційних та грошових потоків у відповідності з пріоритетами розвитку області у напрямку вивчення наявних ресурсів та потреб області у інвестиційних ресурсах, залучення яких може вирішити економічні та соціальні проблеми; оцінка інженерно-технічної інфраструктури промислових комплексів, інших будівель і споруд, земельних ділянок, які повинні бути запропоновані потенційним інвесторам для реалізації інвестиційних проєктів;

4) здійснення пошуку потенційних інвесторів спільно з власниками об'єктів, допомога у наданні пільг (податкові, пільгові умови оренди тощо) господарюючим суб'єктам області, які здійснюють інвестиційні проєкти, що мають стратегічне значення для економічного розвитку регіону;

5) покращання системи інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності у напрямку налагодження постійного контакту з місцевими органами влади та господарюючими суб'єктами і громадськими організаціями з метою аналізу їх потенційних виробничих, ресурсних, економічних, трудових можливостей та потреб у залученні інвестиційних ресурсів;

б) розповсюдження друкованої та електронної форми інвестиційного паспорту області, розробка «дорожньої карти» зарубіжного інвестора, розробка та розповсюдження бази даних інвестиційних проєктів, представлення розділу «Інвестиційна діяльність» на веб-сайті ОВА; інформаційна та практична допомога господарюючим суб'єктам у залученні інвестиційних ресурсів для фінансування інвестиційних проєктів, сприяння участі господарюючих суб'єктів у програмах міжнародної технічної допомоги, міжнародного співробітництва, надання юридичної та

консультативної допомоги з питань залучення інвестиційних ресурсів для здійснення інвестиційної діяльності;

7) поліпшення інвестиційного іміджу шляхом розробки та періодичного оновлення рекламних інструментів та інформаційно-презентаційних матеріалів про область;

8) оприлюднення успішних практик здійснення інвестування у засобах масової інформації, участь та презентація інвестиційного потенціалу на інвестиційних форумах, виставках, симпозіумах, конференціях, інших заходах міжнародного характеру;

9) створення сприятливого інвестиційного середовища шляхом управління механізму залучення інвестиційних ресурсів в область для здійснення ефективної інвестиційної діяльності.

Отже, пріоритетними напрямками роботи є управління та залучення інвестиційних ресурсів на соціально-економічний розвиток області.

2.3. Оцінка інвестиційного розвитку Чернівецької області

Управління будь-яким процесом має зосереджуватися на об'єктивних оцінках стану його протікання. Отже, дослідження інвестиційного розвитку області має базуватися на вирішенні наступних завдань: визначення соціально-економічного розвитку області з точки зору інвестиційної проблематики; визначення впливу інвестиційного клімату та залученню інвестиційних ресурсів на соціально-економічний розвиток; впровадження різних методик з управління інвестиційними ресурсами та розвитком області. Сучасні дослідження ґрунтуються на багатьох методиках до аналізу Інвестиційних ресурсів та розвитку області. Над цими питаннями працює багато науково-дослідних центрів (табл. 2.4).

Найбільш повноцінними методиками, які надають більш повну і об'єктивну оцінку інвестиційного розвитку ми вважаємо методики Інституту Реформ та Світового банку.

Важливого значення при дослідженні інвестиційного розвитку є стан фінансового сектору вітчизняної економіки області. Для аналізу фінансового потенціалу застосовують показники фінансових результатів суб'єктів господарювання, які одержали прибуток чи збиток. Так внесок до місцевого бюджету прибуткових господарюючих суб'єктів за 2021 р. дорівнював 691,4 млн. грн., і відповідно темп росту до 2020 року склав 119,0 %. При цьому збиток окремих суб'єктів господарювання області за 2021 р. складав 1289,8 млн. грн., що у відсотках до загальної кількості підприємств становив 31,6 %. Отже, із приведених даних видно, що 2021 р. є непоганим для Чернівецької області у сфері фінансового потенціалу тому, що фінансовий результат прибуткових суб'єктів господарювання у 2,1 рази більший за фінансові втрати збиткових підприємств, а чистий прибуток склав 1458,2 млн. грн. [13].

Таблиця 2.4

Методики щодо оцінки інвестиційного розвитку області

За методикою І. Бланка	За методикою Інституту Реформ	За методикою Світового банку	За методикою С. Буткевич	За методикою Т. Уманець
Загальний економічний розвиток	Загальний економічний розвиток	Розмір валового регіонального продукту на душу населення	Загальний економічний розвиток	Оцінка інвестиційних переваг області
Оцінка інвестиційної інфраструктура	Ринкова інфраструктура	Обсяг основних фондів на душу населення	Оцінка інвестиційної інфраструктура	Людський потенціал
Оцінка демографічної ситуації області	Фінансовий сектор	Оцінка природних ресурсів	Оцінка демографічної ситуації області	Фінансовий сектор
Ринкові відносини і комерційна інфраструктура	Людський потенціал	Людський потенціал	Оцінка рівня розвитку ринкових відносин та інфраструктури	Споживчий ринок
Оцінка криміногенних, екологічних й інші ризиків	Підприємництво і місцева влада		Оцінка інвестиційних ризиків	

Індекс фізичного обсягу обороту роздрібної торгівлі області представлений роздрібним товарооборотом суб'єктів господарювання за 2021 рік у сумі 22030,8 млн. грн., а його темп зростання до 2020 року становив 127,4 %, в той же час у 2022 році ці показники становили – 2082,1 млн. грн. і 132,3 % [13].

Отже, в основу інвестиційного розвитку області можливо віднести достатній людський потенціал, сприятливі фінансовий і споживчий ринки, спроможні обслуговувати економічні процеси і сконцентрувати інвестиційні ресурси в пріоритетні галузі і сфери.

Інвестиційна привабливість кожної області базується на ефективній системі управління інвестиційними ресурсами для здійснення інвестиційної діяльності, яка має свої складові та структурні елементи. Структура управління інвестиційними ресурсами для інвестиційного розвитку області представлена на рис. 2.8.

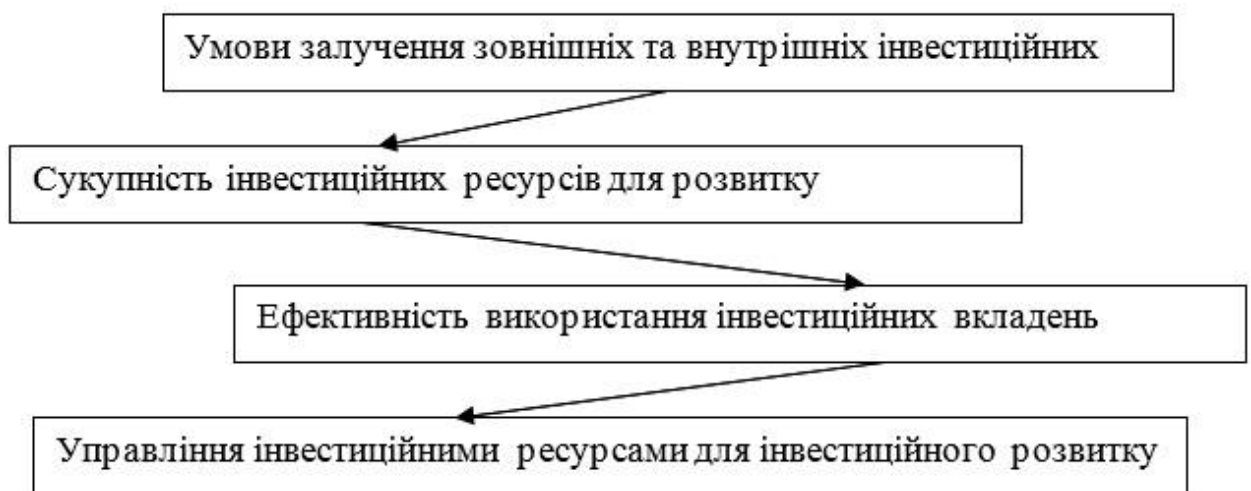

Рис. 2.8. Система управління інвестиційними ресурсами для інвестиційного розвитку області*

*Джерело: Складено автором на основі [6, с. 12]

Рис. 2.8 надає нам можливість визначити, що правильність у формулювання умов залучення зовнішніх та внутрішніх інвестиційних

ресурсів потрібна для забезпечення ефективного управління інвестиційними ресурсами для інвестиційного розвитку в Чернівецькій області.

Можна навести наступні наукові підходи до вимірювання інвестиційних ресурсів для розвитку області:

1. На основі джерел формування інвестиційних ресурсів (внутрішні та зовнішні чинники, що впливають на склад та структуру інвестиційних ресурсів);

2. На основі факторів, які впливають на економічний дохід (прибуток чи збиток суб'єктів господарювання);

3. На основі комплексних та інтегральних показників ресурсної забезпеченості (матеріальних, нематеріальних, фінансових та трудових ресурсів) скорегованих на ймовірність залучення та використання інвестиційних ресурсів.

Інвестиційний розвиток будь-якої області напряду залежить від інвестиційних ресурсів. Зважаючи, що для інвестора найважливіше – це отримання прибутку від вкладених інвестицій та ризику, пов'язані з цим інвестиціями, для дослідження інвестиційного розвитку та його управління запропонуємо модель, що включає три складові:

1) економічну – аналізує рівень прибутковості інвестованих коштів;

2) фінансову – аналізує джерела формування, склад та структуру інвестиційних ресурсів;

2) ризикову – аналізує сукупний ризик, пов'язаний з інвестиційним розвитком [12, с. 19].

Для більш повного аналізу інвестиційного розвитку Чернівецької області визначимо прибуток від інвестицій за наступною формулою:

$$\text{ЧДр} = I - \text{ВРП} * (1 - \text{Д}) * (1 - \text{Т}) \quad (2.1)$$

де, ВРП – валовий регіональний продукт;

Д – дефіцит бюджету;

Т- податкове навантаження, у %;

I – обсяг інвестиції в млн. грн.

У 2021 р. прибуток від інвестицій Чернівецькій області склав:

$$\text{ЧДр} = 3358,7 - 103,1 * (1 - 0,3) * (1 - 0,7) = 3337,05 \text{ млн. грн.}$$

Запропонований коефіцієнт для аналізу інвестиційного розвитку та дослідження стану інвестиційних процесів в областях задовольняє не тільки реалізацію комплексного підходу до оцінки інвестиційної сфери, але і дозволяє реалізувати диференційований підхід до управління інвестиційними ресурсами і інвестиційним кліматом в областях в залежності від отриманої динаміки і закономірностей розвитку інвестиційного процесу.

Пожвавлення інвестиційної діяльності – це чи не єдиний шлях розвитку не тільки області, але й національної економіки країни в цілому та виття її в світову економічну систему. Це складний витратний метод, який вимагає значних зусиль і жорсткого контролю за використанням інвестиційних ресурсів.

Здійснення ефективної інвестиційної діяльності насамперед потребує розвитку інноваційної сфери національної економіки, тому що інноваційний розвиток потребує інвестування, а активізація інвестиційної діяльності має розглядатися як головне спрямування в стратегічній політиці територіальної одиниці та країни. Наше дослідження вказує, що для суб'єктів господарювання Чернівецької області на сьогодні самостійна діяльність для підтримки сталої динаміки розвитку технологічних процесів практично неможливе. Це обумовлюється низкою об'єктивних і суб'єктивних причини. Головна з них – нестача інвестиційних ресурсів, і як результат суб'єкт господарювання не може самостійно забезпечити відповідний рівень фінансування та інвестування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. А також несправедлива конкуренція з іноземними суб'єктами за умов одержання ними усіякої допомоги з боку держави. Тому держава повинна формувати чітку державну політику в сфері інноваційно-інвестиційної діяльності.

Держава, застосовуючи відповідні механізми, повинна забезпечити умови для формування та активізації розвитку інноваційно-інвестиційної

діяльності, насамперед, за допомогою формування позитивного інвестиційного клімату внаслідок покращення загального міжнародного іміджу територіальної одиниці, області, регіонів та країни загалом.

Держава повинна впливати на інноваційно-інвестиційну діяльність шляхом використання системи організаційно-інформаційних заходів та фінансової підтримки через розробку законодавчо-нормативно бази; розробку стратегічних програм економічного і соціального розвитку; формуванням оптимального рівня питомої ваги державної власності; визначенням реальних джерел фінансування та інвестування науки, освіти та інших галузей соціальної сфери.

Дієвим механізмом забезпечення інноваційно-інвестиційно спрямованої промислової політики є визначення переваг стратегічного розвитку держави, які повинні зважати на загальне підвищення рівня науки, техніки, виробництва. Виділення переваг – це одне із основних в регіональній політиці, оскільки ще більш вагомою є розробка регіональних програм, які забезпечать їхню реалізацію і впровадження, та передбачатимуть необхідне фінансування. І це стосується розробки програм розвитку Чернівецької області. Політика розробки і впровадження інноваційно-інвестиційних програм розвитку області – це реальні, продумані дії, які мають привести до бажаного результату як в короткостроковій, так і довгостроковій перспективі, незалежно від масштабів. Управління інноваційно-інвестиційним розвитком територіальної одиниці чи регіону вимагає виконання наступних головних функцій як планування, організування, мотивування, моніторинг та регулювання.

Підсумком виконання функції планування є план у вигляді стратегії розвитку територіальної одиниці. Отже, в інвестиційній стратегії розвитку області має бути охарактеризована і сформована ієрархія цілей: від головної до підцілей і завдань, які в сукупності забезпечуватимуть реалізацію цілей вищого ступеня ієрархії (стратегічної цілі). Для цього необхідно дослідити сучасний економічний і фінансовий стан територіальної одиниці, визначити

місію, цілі, а також найбільш проблемні аспекти і проаналізувати внутрішній потенціал Чернівецької області.

Наприклад, Чернівецька область має значний невикористаний туристичний потенціал, що являється однією зі стратегічних цілей її розвитку. Тоді позиціонування області на економічній карті країни повинно відповідати цій ознаці, тобто, сфері соціально-економічного життя територіальної одиниці, управління якою повинно в області реалізовуватися як найкраще, так і в повному обсязі. Також фактично розроблена стратегія розвитку надасть можливість скоординувати зусилля влади, інвесторів і громади для досягнення соціального чи економічного ефекту при управлінні цим процесом.

Реалізація цих функцій передбачає виділення тих осіб (або структурних підрозділів в органах влади), які повинні відповідати за управління інвестиційними процесами в області. У цьому аспекті головного значення потребує розширення повноважень місцевих органів влади. Це необхідно для того, щоб децентралізувати відтік коштів і як найшвидше приймати і реалізовувати управлінські рішення. Функція мотивування має завдання зацікавити інвесторів до вкладання інвестиційних ресурсів в область. Для мотивування можна здійснювати наступні заходи:

- 1) заходи створення сприятливого інвестиційного середовища та іміджу області (податкові преференції, фінансові та економічні методи стимулювання, інформаційна та консультативна допомога та ін.);

- 2) заходи регламентування, за допомогою відповідних норм і регламентів, які обмежать вибір інвестора з метою направлення його діяльності на досягнення стратегічних цілей територіальної одиниці (законодавчо-нормативне обмеження обсягів інвестування в окремі сфери, визначення відповідних умов, які інвестор зобов'язується здійснити для одержання дозволу на реалізацію і впровадження проєкту, формування переліку пріоритетних проєктів, які мають стратегічне регіональне значення та ін.).

Виходячи із специфіки Чернівецької області, треба виділити наступні пріоритетні напрямки соціально-економічного розвитку:

1. Збільшення обсягів інвестицій у пріоритетні галузі економіки: освоєння і випуск нових конкурентоздатних, інвестиційних видів продукції, будівництво;

2. Розвиток аграрного комплексу, так достатньо велике товарне виробництво сільськогосподарської продукції, формування сільськогосподарських кооперативів;

3. Нарощування туристичного потенціалу:

4. Розвиток сучасної туристично-рекреаційної інфраструктури та підтримка культурного потенціалу і традицій:

5. Формування умов для стійкого розвитку людського потенціалу та впровадження ефективної системи надання соціальних послуг:

- розбудова інфраструктури охорони навколишнього середовища;
- реформування житлово-комунального господарства;
- будівництво, ремонт і реконструкція доріг;
- створення нових об'єктів економічної інфраструктури.

Таким чином, державну інноваційно-інвестиційну політику Чернівецької області можливо визначити у наступних напрямках:

1. Покращення ділової активності суб'єктів господарювання, яка б впливала на ріст прибутковості інвестицій за допомогою відновлення фінансової стабілізації;

2. Ріст питомої ваги валового нагромадження основного капіталу області у ВВП;

3. Стимулювання суб'єктів господарювання на пошук додаткових ресурсів для інвестиційної діяльності шляхом зниження податкового навантаження;

4. Забезпечення доступу суб'єктів господарювання до більш дешевих банківських кредитів;

5. Стимулювання приватних інвестицій на основі стійкого законодавства стосовно умов здійснення інвестиційної діяльності.

Таким чином, інвестиційний розвиток області – незаперечний фактор стійкого соціально-економічного розвитку територіальної одиниці, області, регіону та держави. Тільки у співпраці суб'єктів господарювання та органів влади центрального та місцевого рівнів і органів місцевого самоврядування в змозі досягти максимально ефективних результатів.

Висновки до другого розділу

На основі проведеного аналізу в другому розділі кваліфікаційної роботи «Дослідження формування інвестиційних ресурсів територіальної одиниці (на прикладі Чернівецької області) надає нам можливість зробити низку наступних висновків.

1. Сьогодні як для територіальної одиниці, так і її суб'єктів господарювання особливого значення необхідно приділяти пошуку та залученню як внутрішніх, так і зовнішніх джерел фінансування інвестиційної діяльності для розвитку пріоритетних сфер території. Тому у цьому розділі кваліфікаційної роботи ми дослідили склад та структуру інвестицій Чернівецької області та охарактеризували джерела їх надходжень на основі потенційних і нереалізованих інвестиційних можливостях території.

2. За допомогою методів статистичної, графічної і динамічної оцінки нами було проведено дослідження динаміки основних показників інвестиційної діяльності області і визначено, що аналіз вивчення інвестиційної привабливості галузей області полягає передусім в тому, що дозволяють розробляти і впроваджувати інвестиційну стратегію на довгострокову перспективу, більш чіткіше планувати бюджети, виходячи з пріоритетності розміщення в них нових об'єктів виробничої діяльності та соціальної інфраструктури.

4. Охарактеризувавши і дослідивши статистичні дані стосовно джерел формування інвестиційних ресурсів області, можна зробити висновок, що в сучасних умовах дефіциту фінансових ресурсів взагалі, інвестиційні ресурси теж обмежені, тому суттєвого збільшення зазнає фінансування інвестиційної діяльності за рахунок власних коштів підприємств та організацій та бюджетних, а кредити банківських та небанківських установ, іноземні інвестиції в структурі джерел відіграють на даний момент незначну роль.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)

3.1. Концептуальна модель управління інвестиційними ресурсами Чернівецької області

Інвестиції є основою для розвитку будь-якої національної економіки. Ефективність використання інвестиційних ресурсів значною мірою впливає на стан виробничої та невиробничої сфер, рівень розвитку підприємств національної економіки та її повну структурну перебудову.

На сьогодні вітчизняна економіка потребує всезростаючих інвестиційних ресурсів, які є необхідними для активізації процесу її трансформації у світову систему господарювання.

Але залучення інвестицій в національну економіку України ще не дало позитивного ефекту. Важливою умовою ефективного інвестування є управління інвестиційними ресурсами. Управління інвестиційними ресурсами включають в себе відособлені напрями управлінської діяльності взагалі, і проявляють себе як функції фінансового менеджменту.

Дослідження науковців дозволило нам виділити наступні п'ять функцій фінансового менеджменту, які використовуються при реалізації управлінських процесів для формування джерел інвестиційних ресурсів: планування, організація, мотивування, контроль та регулювання.

Розглядаючи управління інвестиційними ресурсами послідовно проаналізуємо кожну із функцій, які доцільно використовувати в процесі управління інвестиційними ресурсами області. Функції фінансового менеджменту можна розглядати у різних послідовностях. Але варто зупинитися на такій послідовності: планування (складання планів формування інвестиційних ресурсів), організація, мотивування (стимулювання робітників до ефективної роботи та досягнення запланованих

цілей), контроль (здійснення перевірки фактичних результатів із плановими). Графічну модель управління інвестиційними ресурсами з погляду функціонального підходу відобразимо на рис.3.1.

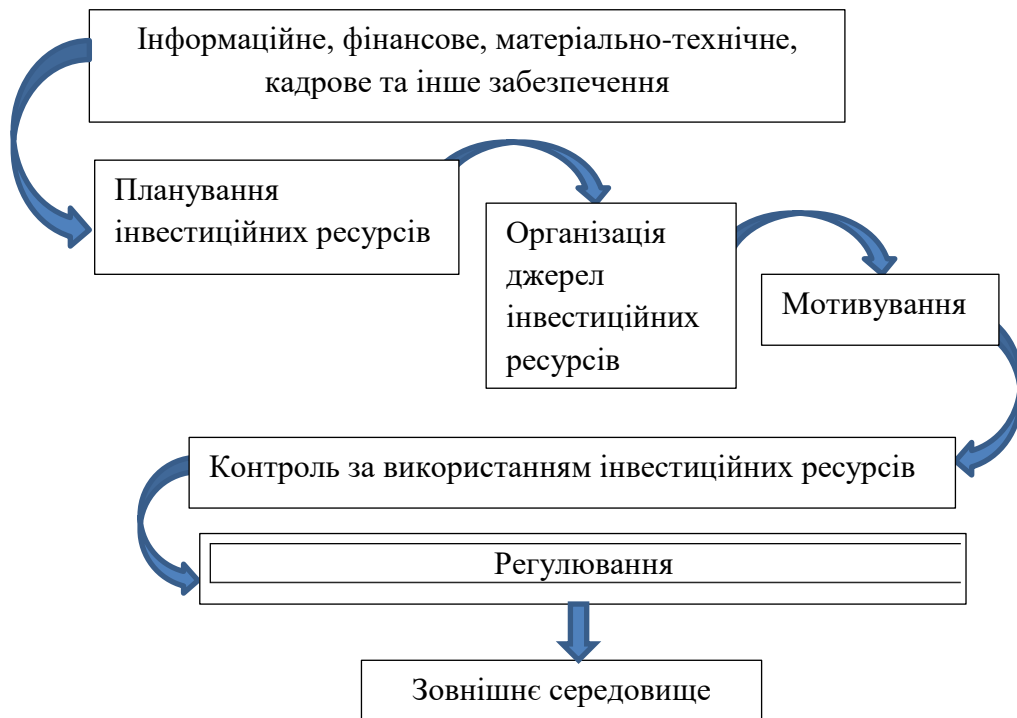

Рис. 3.1. Модель управління інвестиційними ресурсами області*
*Джерело: Складено автором

Однією з найважливіших умов ефективного управління інвестиційним ресурсами є обґрунтоване їх планування при здійсненні інвестиційного процесу. В основу цього планування необхідно покласти три етапи при реалізації інвестиційного проекту. Перший етап при плануванні інвестицій є найважливішим, оскільки тут здійснюється вибір об'єкта інвестування та формуються первинні інвестиційні ресурси. Найпривабливішими об'єктами територіальної одиниці з точки зору будь-якого інвестора пріоритетні галузі та їх є підприємства, тому що саме вони забезпечують отримання більшого прибутку після впровадження проектних рішень, ніж прибуток, який можна одержати від вкладення інвестованих коштів у банківські установи.

Наступний етап планування (стратегічний) визначається вибір методу інвестування найпривабливішого об'єкта територіальної одиниці. Стратегічне планування, являє собою «процес визначення цілей області, їх

змін, ресурсів, необхідних для їх досягнення, та політики, яка спрямована на придбання і використання ресурсів». Стратегічне планування інвестиційної діяльності і формування джерел інвестиційних ресурсів Чернівецької області сприяє скорішому визначенню завдань та функцій під час впровадження та реалізації прийнятих планів. Це надає можливість ефективніше реалізовувати кожний з інвестиційних проєктів. Одними із структурних елементів інвестиційної стратегії мають бути гнучкість та швидке адаптування. Це надає можливість швидко реагувати на зміни, коригувати обрану стратегію і визначати ефективні джерела та методи інвестування. Швидка адаптація інвестиційної стратегії полягає в її можливості пристосовуватися до зовнішніх позитивних і негативних факторів, викликаних впливом чинників прямої і непрямой дії держави.

Отже, для процесу інвестування області центральним моментом є вибір стратегії. Цей процес проходить п'ять стадій:

1. Розробка стратегії;
2. Детальний аналіз та оцінка можливих стратегій;
3. Вибір стратегії;
4. Розробка планової документації;
5. Реалізація стратегії.

Кожній стадії інвестиційного планування притаманні відповідні проблеми. А рішення цих проблем надає змогу забезпечити і одержати максимальний прибуток як інвестору, так суб'єкту господарювання.

На нашу думку, для управління інвестиційними ресурсами для ефективної реалізації інвестиційним процесом доречно створити новий структурний підрозділ (відділ управління інвестиційними проєктами), обов'язками якого було би впровадження і реалізація інвестиційних проєктів. Це доцільно зробити для великих підприємств. Для менших підприємств можливо би було створення служби для забезпечення впровадження і реалізації інвестиційних проєктів та управління

інвестиційними ресурсами. Це надасть змогу для встановлення розподілу і координування завдань інвестиційної діяльності.

При підвищенні ефективності здійснення інвестиційної діяльності необхідно також зосередитися на процесі спонукання робітників до кваліфікованої та якісної роботи. За це відповідає такий вид управлінської діяльності, як мотивування. Дослідження стверджують, що однією з найважливіших шляхів мотивування є матеріальне стимулювання робітників. Тому на підприємствах, в установах, організаціях Чернівецької області можливо було би розробити таку систему оплати праці, яка б мотивувала робітників до якісної роботи для досягнення поставлених цілей інвестиційною діяльністю в області. Бажано застосовувати комісійну винагороду праці. Розмір заробітної плати повинен залежати від прибутку, який буде одержуватися від реалізації конкретного інвестиційного проєкту.

При здійсненні управління інвестиційною діяльністю та інвестиційними ресурсами необхідно також здійснювати контроль за процесом інвестування. За допомогою контролю керівники визначають наскільки вірними є їхні управлінські рішення. Тому що, ціллю контролю є підтримка фактичних результатів до запланованих.

Процес контролю інвестиційної діяльності має наступні стадії:

- обґрунтування та встановлення планових величин;
- співставлення фактичних результатів до запланованих;
- внесення змін при виявленні відхилень.

Таким чином при виборі стратегії та реалізації обраного інвестиційного проєкту інвестор, як правило, хоче отримати: мінімізацію витрат та максимізацію прибутку. Тому особливо важливо здійснювати управління інвестиційною діяльністю та інвестиційними ресурсами із врахуванням всіх можливих відхилень від запланованих показників, викликаних зміною як зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Тільки вчасне реагування надасть змогу інвестору досягти своєї мети – отримання прибутку при мінімальних інвестиціях.

Але основною проблемою при здійсненні інвестиційної діяльності будь-якої територіальної одиниці є нестача інвестиційних ресурсів. Вирішення цієї проблеми залежить від багатьох макроекономічних чинників, а також повне реформування всієї вітчизняної економіки. Ці проблеми можна вирішити лише за рахунок концептуального підходу. На думку ОЕСР, створення сприятливого середовища має базуватись на таких чинниках як: безпека, захист і гарантія прав іноземних інвесторів, стабільності законодавства, прозорості, ефективного державного управління.

Також для створення ефективної державної політики щодо покращення інвестиційного іміджу держави необхідно зосередити увагу на методиці регулювання інвестиційної діяльності та інструментів, що використовувалися в інших країнах та мали позитивні результати.

На сьогодні одним із інструментів регулювання інвестиційної діяльності, за допомогою якого державний сектор економіки може залучати додаткові інвестиційні ресурси та впливати на розвиток партнерських відносин між державою та різними суб'єктами господарювання є державно-приватне партнерство.

Реалізація механізму державно-приватного партнерства в країні сприятиме здійсненню ефективної державної політики, орієнтованої на міжнародні стандарти та залученню додаткових інвестиційних ресурсів.

Позитивні риси застосування механізму державно-приватного партнерства для країни та суспільства, полягають в наступному:

- покращення якості та своєчасності надання публічних послуг;
- покращення ефективності використання бюджетних коштів;
- залучення додаткових інвестиційних ресурсів у створення/модернізацію/реконструкцію інфраструктурних об'єктів;
- збільшення зайнятості населення, стимулювання економічного зростання з широким застосуванням інновацій та сучасних технологій;

- залучення всіх груп інвесторів до реалізації стратегій соціально-економічного розвитку країни, посилення довіри та порозуміння у суспільстві.

В Україні на засадах державно-приватного партнерства у 2022 році «укладено 193 договорів, з яких реалізується За даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на 01.01.2023 на умовах ДПП укладено 193 договори, з яких реалізується 18 договорів (9 - концесійних договорів, 5 - договорів про спільну діяльність, 4 - інші договори), 162 договори не реалізується (116 - не виконується, 46 - розірвані / закінчився термін дії), 13 призупинені у зв'язку зі збройною агресією російської федерації» [38].

Найбільше проектів реалізуються в таких сферах господарської діяльності як оброблення відходів і збір, очищення та розподілення води, відповідно 64,7% (116 проектів) і 21,4% (39 проектів) від загальної кількості проектів. Найпоширеніша форма державно-приватного партнерства – концесія (86% договорів від загальної кількості). Також, спостерігається позитивна тенденція укладення договорів за процедурою, передбаченою Законом України «Про державно-приватне партнерство» [38].

Так, з метою реалізації і впровадження економічних реформ в країні проводилась робота щодо удосконалення законодавства у сфері державно-приватного партнерства по наступним напрямам:

1. Усунено недоліки чинного законодавства, шляхом прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні», яким, зокрема, внесено комплексні зміни до Закону України «Про державно-приватне партнерство».

2. Удосконалено процедури проведення конкурсу з визначення приватного партнера та проведення аналізу ефективності ДПП шляхом прийняття постанови Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 № 815 «Про

внесення змін до порядків, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2011 р. № 384» [32].

3. Впроваджено механізм заміни приватного партнера з урахуванням кращого світового досвіду (постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 № 298 «Про затвердження Порядку заміни приватного партнера за договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства») [33].

4. Урядом схвалено три законопроекти щодо реформи концесійного законодавства, в тому числі проект Закону України «Про концесії», який закладає основу для формування ефективних механізмів ДПП, вдосконалює правове регулювання концесійної діяльності, передбачає запровадження найкращого міжнародного досвіду залучення приватного бізнесу до розбудови інфраструктури.

Також, на державному рівні приділяється увага щодо методологічної допомоги пілотних проектів державно-приватного партнерства та подальшій їх реалізації у регіонах України.

Також, постановою Кабінету Міністрів України від 19.10.2016 р. № 740 утворено Офіс із залучення та підтримки інвестицій та затверджено Положення про Офіс із залучення та підтримки інвестицій [35].

Основними напрямками стратегії UkraineInvest є виявлення українських виробничих можливостей, інфраструктурних проектів, потужностей агросектору, енергетики та презентація програм енергоефективності. Фінансування здійснюється регіональним фондом прямих інвестицій Western NIS Enterprise Fund (WNISEF) [51]. Підтримка регіонів є важливим напрямком роботи UkraineInvest. Для прискореного розвитку регіонів України необхідна підтримка та надання рівня консультацій та допомоги. Одним з таких регіонів була Західна Україна, тому UkraineInvest прийняв рішення про відкриття представництва в Івано-Франківську, звідки надаватимуться послуги інвесторам у семи областях.

Також, Указом Президента України від 29 серпня 2016 року № 365/2016 затверджено положення про Національну інвестиційну раду [45].

Основними завданнями Ради є: розроблення пропозицій щодо стимулювання та розвитку інвестиційної діяльності в Україні, формування привабливого інвестиційного іміджу України, у тому числі з урахуванням найкращої міжнародної практики; сприяння формуванню основних напрямів державної політики щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні; напрацювання пропозицій щодо стратегічних напрямів розвитку інвестиційного потенціалу України, стимулювання іноземних та національних інвестицій в розвиток економіки держави; вивчення ініціатив та потенційних пропозицій щодо інвестиційних проектів, а також практики взаємодії суб'єктів інвестиційної діяльності з державними органами; аналіз та узагальнення проблем, які перешкоджають інвестуванню в економіку України, підготовка пропозицій щодо шляхів їх вирішення, зокрема щодо заходів зі сприяння захисту прав інвесторів; участь в опрацюванні проектів актів законодавства з питань інвестиційної діяльності.

Таким чином, проведене в кваліфікаційній роботі дослідження на основі прикладів із світової практики щодо впровадження інвестиційної політики та управління інвестиційними ресурсами, можна зробити висновок, що для підвищення інвестиційної привабливості в країні та її регіонах органи державної влади повинні визначати стратегію розвитку регіонів та впроваджувати ефективну державну політику, пов'язану із-за залучення довгострокових інвестицій як внутрішніх, так і зовнішніх.

3.2. Рекомендації по управлінню інвестиційними ресурсами для інвестиційного розвитку Чернівецької області

Інвестиційні ресурси є об'єктом при конкурентній боротьбі за інвестора між областями, що відбувається «через значну територіальну нерівномірність розподілу економічних факторів взагалі та капіталу зокрема» [24, с. 211]. Це обумовлює необхідність формування і впровадження обґрунтованої стратегії сталого розвитку територіальної

одиниці, в основу реалізації якої покладено формування сприятливих умов для активізації інвестиційної діяльності в області, підсумком якого є ріст обсягів залучених інвестицій; збалансований розподіл інвестиційних ресурсів та інвестиційний розвиток територіальної одиниці в пріоритетних галузях і сферах.

Інвестиційний розвиток Чернівецької області зумовлений багатьма чинниками. Так основним економічним чинником впливу на інвестиційний розвиток є приватизація. Приватна власність є суттєвим фактором мобілізації власних інвестиційних ресурсів для фінансування інвестиційної діяльності в області.

Отже покращання національної економіки взагалі можливе за рахунок зміни форми власності, активної інноваційно-інвестиційної політики, за рахунок збалансованого формування джерел інвестиційних ресурсів та відповідних інвестиційних механізмів, та створення ефективної соціально-орієнтованої моделі розвитку територіальної одиниці (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Чинники інвестиційного розвитку територіальної одиниці

Процес формування сприятливого інвестиційного розвитку територіальної одиниці має багато складових елементів, особливо це відноситься до фінансового становища, а саме формування та використання інвестиційних ресурсів, призначених для інвестиційної діяльності. Ми вже не раз наголошували, що для суб'єктів господарювання потенційні джерела інвестиційних ресурсів формуються за рахунок власних (внутрішніх) та позичених і залучених (зовнішніх) джерел.

До власних (внутрішніх) джерел суб'єктів господарювання ми відносимо амортизаційні відрахування та прибуток, які за останні роки мали позитивну динаміку. Також інвестиційна діяльність здійснюється банківськими установами у вигляді кредитів, але в Чернівецькій області їх частка суттєво скоротилася за досліджувані роки з 2,3 % до 0,9 %. На це суттєво вплинуло здороження банківських кредитів. Ще одним із основних внутрішніх джерел у світовій практиці вважаються заощадження населення і вагоме значення мають прямі іноземні інвестиції як зовнішнє джерело [13].

На нашу думку, для ефективного використання вище визначених джерел в Чернівецькій області потрібно мати розвинуту ринкову та інвестиційну складові інвестиційного розвитку. Її можна класифікувати як один із значущих факторів розвитку інвестиційної діяльності в області. Розвинута ринкова складова налає можливість регулювати вітчизняну економіку на різних ієрархіях її управління, тому що банківські, інформаційні, аудиторські, консультативні, консалтингові, юридичні, лізингові, страхові послуги позитивно впливають на розвиток інвестиційної діяльності.

Інвестиційна складова має свою організаційно-правову структуру, свої специфічні функції. До інвестиційної складової входять інвестори та суб'єкти господарювання, які потребують розвитку за рахунок додаткових інвестиційних ресурсів, та спеціальні організації, які обслуговують процес інвестування в досліджуваній області. До спеціальних організацій можна віднести мережу банківських установ області, які в змозі обслуговувати

інвестиційний процес, різні консультативні структури по наданню інформаційних послуг, дані про спроможність суб'єктів господарювання, які мають на меті залучати зовнішні інвестиційні ресурси, або стараються реалізувати свої внутрішні джерела інвестування, різні інвестиційні фонди, технопарки, бізнес-інкубатори, лізингові структури та ін.

Дослідження інвестиційної діяльності та потенційних джерел інвестиційних ресурсів на рівні області свідчить, що головною проблемою є формування умов для їх перетворення у реальні джерела інвестиційних ресурсів. Тому головна роль належить законодавчому впливу. Держава за допомогою механізмів державного економічного регулювання може спрямовувати їх не тільки на формування внутрішніх та зовнішніх надходжень, а й формувати умови для їх спрямування в реальний сектор вітчизняної економіки.

При цьому у зв'язку з кількісною обмеженістю інвестицій, постає питання про виділення пріоритетних напрямів застосування цих коштів (матеріальних та нематеріальних ресурсів, технологій, трудових ресурсів). Особливо важливим це є в регіональному рівні, оскільки саме тут здійснюються основні інституційні перетворення. Розвиток Чернівецької області дуже нерівномірний, причиною якого є природні, історичні, демографічними, етнографічними чинники, а також централізація фінансових ресурсів і цілою системою регіональних і місцевих преференцій, які за своєю кількістю значно переважають законодавчі привілеї, які діють на території всієї держави.

Головним шляхом формування сприятливих умов для інвесторів є розробка інвестиційної програми розвитку області, яка повинна включатися в Програму економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2023 рік, що забезпечує поєднання індивідуального підходу як до внутрішніх, так і зовнішніх (іноземних) інвесторів, які зацікавлені в процесі інвестування в пріоритетні галузі і сфери області, з дослідженням специфіки виробництва області, наукового потенціалу, трудових ресурсів області [36].

Тому у Програму економічного і соціального розвитку повинна бути включена програма інвестиційного розвитку області, де обов'язково виділені основні пріоритетні галузі та сфери, та пріоритетні напрямки розвитку для залучення вітчизняного і іноземного капіталів з обов'язковим визначенням конкретних підприємств області, також повинні бути зазначені преференції іноземним інвесторам. Суть програми інвестиційного розвитку області повинна об'єднувати інтереси як органів місцевої влади і суб'єктів господарювання, так і інвесторів. Неспівставлення інтересів якоїсь із сторін може негативно відобразитися на реалізації програми і цілі можуть бути не досягнуті через конфлікт інтересів, тому що у інвестора на меті отримання максимальної вигоди, а у органів місцевої влади – збільшення бюджету та модернізація підприємств області та підтримка їх конкурентоспроможності, та створення нових робочих місць.

Як зазначається в Програмі економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2023 рік: «одним з механізмів підтримки конкурентоспроможності вітчизняних підприємств є індустріальні парки. У 2022 році до реєстру індустріальних (промислових) парків України включено 2 новостворених індустріальних парки на території області: «Хотин Invest» (м. Хотин) та «Енергія Буковини» (с. Сербичани)» [36].

Зовнішньоекономічна діяльність області - це ще один із чинників інвестиційного розвитку Чернівецької області. Важливим завдання цієї зовнішньоекономічної діяльності є розвиток ділових стосунків з зарубіжними партнерами.

У період військового стану та існуючих загроз національній безпеці нашої держави головним є втримання існуючих зарубіжних інвесторів тому, що військові дії спричиняють високі ризики для ведення виробничо-господарської діяльності. Але, зацікавленість певних інвесторів свідчить про те, що Україна все ще цікава для зарубіжних інвесторів, які вірять у її перемогу. Також, у Чернівецькій області не було воєнних дій. Це надало можливість переїзду бізнесу з інших областей.

Як зазначено в Програмі економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2023 рік: «а території області створені та ведуть виробничо-господарську діяльність більше 200 підприємств з іноземними інвестиціями із 35 країн світу. Найбільші обсяги іноземного капіталу в економіку області вкладено інвесторами з Кіпру, Австрії, Німеччини, Італії, Туреччини, Нідерландів, Польщі, Канади, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії та Румунії, на які припадає понад 82% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій, внесених в область. 71,1% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) зосереджено на підприємствах промисловості, 10,8% – сфери операцій з нерухомим майном, 7,5% – оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів, 6,0% – сільського, лісового та рибного господарства, 1,3% – будівництва» [36].

Один з основних чинників, який впливає на залучення зарубіжних інвестицій – це економічний розвиток області в цілому і суб'єктів господарювання. Завжди за статистикою найбільша питома вага іноземних інвестицій припадає на більш розвинуті підприємства, сфери і галузі областей. Тому залучення інвестицій в діяльність суб'єктів господарювання, які працюють в слабо розвинутих областях, здійснюється за особистими зв'язками керівників. А якщо суб'єкт господарювання не має таких ділових стосунків, тоді відповідну допомогу мають надавати органи влади на місцях. З боку органів влади повинна бути можливість включення таких суб'єктів господарювання до програми інвестиційного розвитку області, підтримка таких суб'єктів господарювання власними силами, як наприклад надання пільгових кредитів тощо. Проте реально отримати допомогу можуть лише перспективні та пріоритетні для розвитку Чернівецької області суб'єкти господарювання.

Таким чином, важливі завдання інвестиційної політики – це поступове покращення рівня життя населення області, інвестування в людський капітал, створення ринкової складових, доступ до ринку капіталів тощо. Для

досягнення поставлених завдань здійснюється підтримка інвестиційних ініціатив ринкового сектору вітчизняної економіки, формування законодавчо-нормативного простору і інституційних умов виробничо-господарської діяльності зарубіжних інвесторів, які притаманні до сучасності ринковим відносинам. Виходячи з вище наведеного, основні принципи інвестиційної політики мають бути наступними:

- підсилення ролі органів місцевої влади як гаранта законодавчо-нормативно режиму діяльності інвесторів;
- прозорість інвестиційної політики, яка здійснюється;
- надання законодавчо-нормативних гарантій інвесторам в збереженні сталих умов господарювання;
- формування рівних конкурентних умов виробничо-господарської діяльності всім інвесторам;
- введення механізмів захисту прав інвесторів при реалізації і впровадженні інвестиційних проєктів;
- рівний доступ всім суб'єктам господарювання до ринку капіталу;
- спрощення процедур погодження і отримання необхідної документації для впровадження і реалізації інвестиційного проєкту;
- рівна можливість отримання інвестором інформації про об'єкти інвестицій;
- посилення соціальної спрямованості інвестиційних ресурсів, тобто інвестування в людський капітал, вирішення проблем соціальної сфери, освіти, охорони здоров'я;
- надання преференцій важливим сферам і галузям області, які впроваджують інноваційно-технологічну продукцію;
- підтримка проєктів, які забезпечують екологічну безпеку області;
- персональна відповідальності місцевих органів влади;
- впровадження міжнародних стандартів в усіх сферах національної економіки.

Ще важливим джерелом здійснення інвестиційної діяльності Чернівецької області на майбутні роки, на нашу думку, повинні бути власні кошти суб'єктів господарювання, які проявляються у вигляді амортизаційних відрахувань і прибутку.

Основними шляхами активізації інвестиційної привабливості Чернівецької області на наступні роки повинні бути наступні:

1) реалізація конкурсної системи державних інвестицій для вибору високоефективних проєктів;

2) розширення практики використання інвестиційних ресурсів з різних джерел;

3) формування умов для залучення інвестиційних ресурсів вітчизняних суб'єктів господарювання шляхом захисту їхніх інтересів на внутрішньому і зовнішньому ринках;

4) залучення приватних зарубіжних партнерів;

5) розробка адекватної систем стимулювання вітчизняних банківських установ щодо нагромадження фінансових ресурсів та їх інвестування у виробництво;

7) стимулювання розвитку спільних підприємств та міжнародного лізингу, та розвитку технологій.

Отже, формування сприятливого інвестиційного середовища не тільки на територіальній одиниці, в області, але й в державі в цілому, залежить передусім від політичної свободи виконавчої влади і вдосконалення та впровадження необхідної нормативно-правової бази.

Висновки до третього розділу

Інвестиційні процеси в Україні впливають на розвиток сучасних ринкових відносин, то, на наш погляд, визначення суті інвестицій та інвестиційних ресурсів є одним із основних складових управління інвестиційним ресурсами та інвестиційним процесом взагалі. фактором

В третьому розділі «» на основі проведених досліджень можна зробити наступні висновки.

По-перше, формування потрібних для інвесторів умов полягає у тому, що при управлінні інвестиційними ресурсами та інвестиційним процесом необхідністю є формування кращого і конкурентоспроможного інвестиційного розвитку територіальної одиниці, а також підтримка бізнесу та інвестиційної діяльності.

По-друге, для створення сприятливого інвестиційного клімату треба розробити програму інвестиційного розвитку області. Покращення інвестиційного клімату забезпечить відповідні умови для роботи інвесторів, та перспективний розвиток області. Отже, органи місцевої влади повинні сприяти створенню відповідних рівноправних умов для роботи як вітчизняних, так і зарубіжних інвесторів.

Перспективи подальшого дослідження інвестиційного розвитку області повинні включати пошук шляхів подолання факторів стримування притоку інвестицій, впровадження ефективного дієвого інвестиційного механізму для розвитку пріоритетних сфер і галузей економіки Чернівецької області.

ВИСНОВКИ

Дослідження в кваліфікаційній роботі спрямовані на обґрунтування теоретичних засад управління інвестиційними ресурсами та їх впливу на інвестиційний розвиток Чернівецької області.

Проведене дослідження даної проблеми дозволило нам зробити узагальнюючі висновки наступного характеру.

1. Інвестиції є вирішальним фактором зростання і за своїм економічним визначенням є компенсацією господарюючому суб'єкту відмови від сьогоднішнього споживання за рахунок вигод, отриманих від приросту капіталу у довгостроковій перспективі. А інвестиційні ресурси є інструментом здійснення процесу інвестування.

Здійснивши дослідження стосовно поняття «інвестиційні ресурси» ми прийшли до висновку, що найбільш обґрунтованим є тлумачення за І. А. Бланком: «інвестиційні ресурси підприємства - всі форми капіталу, які залучаються підприємством для здійснення вкладень в об'єкти реального і фінансового інвестування» та Т. В. Майорової «як фінансові, майнові та трудові ресурсів, які залучаються для реалізації об'єктів інвестування.

2. Здійснення інвестиційної діяльності в значній мірі залежить від видів та джерел інвестиційних ресурсів, які є основою мотиваційних механізмів при формуванні та управлінні інвестиціями як на рівні окремо взятого підприємства, так і держави і її регіонів. В економічній теорії і на практиці інвестиційні ресурси класифікують за різноманітними ознаками: за об'єктами, за формами, за власністю, за джерелами, за напрямками інвестування, за терміном використання, за національною приналежністю, за характером використання інвестиційних ресурсів в інвестиційному процесі.

3. Посилення інвестиційної діяльності є основою динамічного розвитку кожної територіальної одиниці, оскільки саме обсяги інвестиційних ресурсів визначають динаміку економічного зростання в економіці. На сьогодні, в умовах, коли Чернівецька область відчуває гостру нестачу

інвестиційних ресурсів, активізація інвестицій є однією з передумов її ефективного інвестиційного розвитку.

Залучення інвестицій в основний капітал протягом досліджуваного періоду мало коливаючи динаміку. Їх спадаюча тенденція у 2019-2022 рр. була пов'язана з коронавірусом.

Інвестиції у матеріальні та нематеріальні активи за досліджуваний період мали зростаючу динаміку.

Структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності в Чернівецькій області за досліджувані роки переважає у виробничій сфері. Найбільш динамічно нарощувалися обсяги у будівництві, які склали понад третину інвестування (30,4 %, 32,9 %, 30,8 %, 41,6 % і 28,0%, відповідно), в той же час частка промисловості склала (15,3 %, 14,4 %, 23,7 %, 23,1 % і 25,5 % відповідно), а частка сільського господарства у структурі значно знизилася (від 10,7 % у 2017 р. до 9,2 % у 2022 р.). Водночас знизилася капітальні інвестиції за 2020-2021 рр. у сфері операцій з нерухомим майном порівняно з попередніми періодами (3,2 %, 3,6 %, 1,4 %, 1,1 % і 0,8 % відповідно). Також майже не здійснювалися інвестицій у фінансову та страхову діяльність.

Необхідно звернути увагу на інвестиції в державне управління й оборону; обов'язкове соціальне страхування та соціальну сферу, тому, що саме цих видів діяльності формується рівень освіченості, культури населення і вони є важливим елементом розвитку людського капіталу.

У соціальній сфері капітальні інвестиції переважають в охорону здоров'я та надання соціальної допомоги. Їх частка за досліджуваний період збільшилися з 3,2 % до 9,6 %. В той же час інвестицій на державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування знизилася (24,0 %, 24,4 %, 26,9 %, 18,0 % і 15,9 % відповідно).

Дослідження показали низькій рівень інвестування освіти в Чернівецькій області (1,8 %, 2,1 %, 0,5 %, 0,8 % і 0,4 % відповідно). Це спричинює до зниження рівня конкурентоспроможності цієї сфери в області, знецінення людського капіталу. Тому необхідно залучати інвестиційні

ресурси в сферу діяльності для формування стійкої соціальної системи освіти і науки.

Таким чином у нас є можливість стверджувати про формування стійких пріоритетів переорієнтації інвестиційних потоків у будівництво та промислову сферу в Чернівецькій області за досліджувані роки.

4. Важливим напрямом дослідження інвестиційного розвитку є аналіз інвестиційного забезпечення розвитку територіальної одиниці за джерелами фінансування. Вагомим джерелом фінансування капіталовкладень як в Україні та в її областях залишаються власні кошти підприємств й організацій, за допомогою яких реалізується понад половину всіх капітальних інвестицій. Сума інвестиційних ресурсів, що формуються за рахунок власних коштів підприємств та організацій, прямо відображає динаміку інвестиційної діяльності у країні, та її територіальних одиницях й залежить від стабільності економічної ситуації. Так, у часи економічних криз та занепаду економіки, коли інвестиційна привабливість проєктів щодо залучення коштів у державі зменшується, надходження з інших інвестиційних джерел, а саме від зарубіжних інвесторів, бюджетів стають обмеженими, інвестувати в розвиток суб'єкти господарювання змушені тільки власними силами. Тому в такі періоди частка капіталовкладень за рахунок власних коштів збільшується. На підтвердження цього інвестування за рахунок власних коштів підприємств і організація за досліджувані роки збільшилося на 168,8 млн. грн., а найменше вони становили у 2020 році (1066,4 млн. грн.).

Дослідження капітальних інвестицій за джерелами фінансування у Чернівецькій області свідчить, що загальний обсяг капіталовкладень за джерелами фінансування збільшився протягом 2017-2021 рр. на 405,1 млн. грн. А основним джерелом формування інвестиційних ресурсів Чернівецької області є власні кошти підприємств і організацій. Інвестування за рахунок коштів державного бюджету було з 2017-2021 рр. збільшено на 151,0 млн. грн. і в структурі капіталовкладень вони займають третє місце (12,6 %). За

рахунок коштів місцевих бюджетів було освоєно капітальних інвестицій у 2021 р. на суму 294,6 млн. грн. Але даний показник у 2021 р. він був самим найнижчим за досліджуваний період і його частка склала 8,7 %, що на 10,9 в.п. менше ніж у 2017 р.

Кредити банків та інші позики також мали місце при фінансуванні капітальних інвестицій в Чернівецької області, але їх частка у структурі склала 0,9 % у 2021 р. проти 2,3 % у 2017 р.

Зазначимо, що питома вага власних коштів як джерела інвестування зростала на фоні зниження частки інвестицій, фінансованих за рахунок кредитів банків й інших позик. Зниження питомої ваги інвестиційного кредитування пояснюється економічною і політичною ситуацією, яку переживає банківський сектор країни.

Негативним фактом в Чернівецькій області є те, що практично відсутнє фінансування капіталовкладень за рахунок коштів іноземних інвесторів, що зумовлене низкою внутрішніх проблем та несприятливим інвестиційним кліматом в країні.

Отже, здійснений аналіз дає нам можливість сформулювати пріоритетні напрями у фінансуванні інвестиційної діяльності Чернівецької області:

- розвиток державно-приватного партнерства;
- інтенсифікувати науково-технічну та інноваційну діяльності та спрямовувати інвестиційні ресурси області у пріоритетні сектори (агропромисловий комплекс, харчову промисловість, туризм, готельно-ресторанний бізнес тощо).

5. На основі прикладів із світової практики щодо впровадження інвестиційної політики та управління інвестиційними ресурсами, можна зробити висновок, що для підвищення інвестиційної привабливості в країні та її регіонах органи державної влади повинні визначати стратегію розвитку регіонів та впроваджувати ефективну державну політику, пов'язану із залучення довгострокових інвестицій як внутрішніх, так і зовнішніх.

6. Інвестування в сучасних умовах економіки Чернівецької області характеризується якісною зміною у використанні інвестиційних ресурсів, появою нових джерел їх формування та різними формами власності. Аналіз впливу основних факторів, що зумовили інвестиційний розвиток в Чернівецькій області, дозволило аргументувати управлінських рішення щодо інвестиційної політики. Розгляд класифікаційних ознак інвестиційних ресурсів з визначенням мети дослідження виконано із виділенням такої важливої ознаки, як пріоритети Чернівецької області.

Розроблені рекомендації стосовно системи управління інвестиційними ресурсами та їх впливу на інвестиційний розвиток Чернівецької області можуть бути застосовувані в перспективі при реалізації Стратегії економічного розвитку Чернівецької області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боярко І. М., Гриценко Л. Л. Інвестиційний аналіз. К.: Центр навчальної літератури, 2022. 400 с.
2. Бланк І.О., Ситник Г.В. Управління фінансами підприємств. К.: КНТЕУ, 2006. 780 с.
3. Бланк И. А. Основы инвестиционного менеджмента. К. : Эльга-Н, Ника-Центр, 2011. 536 с.
4. Бланк І. А. Інвестиційний менеджмент К. : МП «ІТЕМ» ЛТД «Юнайтед Лондон трейд Лімітед», 2015. 341с.
5. Бутко М. П., Бутко І. М., Дітковська М. Ю. Менеджмент інвестиційної діяльності. К. : Центр учбової літератури, 2018. 480 с
6. Васильченко З.М., Васильченко І.П. Оцінка ефективності інвестиційних проектів у економічній діяльності. *Фінанси України*. 2015. № 12. С. 35-46.
7. Вахович І.М. Концептуальні засади інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку регіону. 2011. № 1. С. 138-144.
8. Вініченко, І. І., Самілик, Т. М., Олексюк, В. О. Бізнес-процеси в теорії інвестиційної діяльності підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 18, 22-27.
URL: http://www.agrosvit.info/pdf/18_2021/4.pdf
9. Войтко С.В. Управління проектами та стартапами в Індустрії: підруч. Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського». К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського: Політехніка, 2019. 199 с.
10. Воскобійник С.І. Політика органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія: Управління. 2012. Вип. 1. С.399-405.
11. Гук, О. В., Мохонько, Г. А., Шендерівська, Л. П. Тенденції інвестування в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29.
URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/577>

12. Гулик Т.Б. Тенденції розвитку ринку інвестування в Україні. *Ринок цінних паперів*. 2017. № 6. С. 12-25.

13. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html

14. Децик О. І. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. ПВНЗ «Львів. ун-т бізнесу та права». Львів, 2018. 226 с.

15. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: навчальний посібник. К.: Каравела, 2007. 424 с.

16. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року (ратифіковано Законом України від 15 липня 1997 року №452/97-ВР). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text

17. Задорожний В.П. Державне управління інвестиційним процесом як об'єкт дослідження в науковій літературі. *Наукові праці МАУП*. 2010. Вип. 2(25). с. 28-33.

18. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 №1560-ХІІ. Відомості Верховної Ради України (ВВР). Оф. вид. від 1991р., № 47, ст. 646, станом на 06.11.2014. : URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

19. Караван Н. А. Класифікація інвестицій та обґрунтування вибору критеріїв їх ефективності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 1, 13–17.

20. Кейс-стад впровадження інвестиційних інструментів на регіональному та муніципальному рівнях URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/609/Case_Study_PLEDDG_Investments-web.pdf

21. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент: підручник. К.: ЦУЛ, 2014. 520 с.

22. Кривов'язюк І.В. Інвестиційна діяльність підприємства: сутність, методика аналізу та шляхи підвищення її ефективності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018 р., с. 83-90. URL:

https://www.researchgate.net/publication/333817127_INVESTMENT_ACTIVITY_OF_THE_ENTERPRISE_ESSENCE_METHOD_OF_ANALYSIS_AND_WAYS_OF_IMPROVING_ITS_EFFICIENCY

23. Лактіонова О.А. Навчальний посібник з дисципліни «Інвестування». Вінниця. 2019. 256 с.

24. Ліпич Л.Г., Чорнуха І В., Цимбалюк І.О. Формування стратегії розвитку будівельного підприємства в умовах інвестиційної конкуренції: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 211 с.

25. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність навчальний посібник. Київ: «Центр навчальної літератури», 2004, 376 с.

26. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

27. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Центр учбової літератури, 2018. 470 с.

28. Мойсеєнко І., Ревак І., Миськів Г., Чапляк Н. Інвестиційний аналіз: навч. посіб. Львів : ЛьвДУВ. 2019. 276 с.

29. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi>

30. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/nbustatistic>

31. Орлова Н.С, Іващенко А.І.. Аналіз шляхів підвищення інвестиційної активності в Україні. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2013. № 2. С. 73–76.

32. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 № 815 «Про внесення змін до порядків, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2011 р. № 384». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-2016-%D0%BF#Text>

33. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 № 298 «Про затвердження Порядку заміни приватного партнера за договором, укладеним

у рамках державно-приватного партнерства»). URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/298-2017-%D0%BF#Text>

34. Стан здійснення ДПП в Україні URL:
<https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini>

35. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. К.: Лібра, 2002. 472 с.

36. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.10.2016 р. № 740 утворено Офіс із залучення та підтримки інвестицій та затверджено Положення про Офіс із залучення та підтримки інвестицій. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2016-%D0%BF#Text>

37. Програма економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2023 рік. URL: <https://bukoda.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennia-prohramy-ekonomichnoho-i-sotsialnoho-rozvytku-chernivetskoj-oblasti-na-2023-rik>

38. Родак О.Ф. Міжнародні інвестиції в економіку України: стан та перспективи. *Економіка і суспільство*. 2018. №14. С. 147-150.

39. Савіцька О. П., Щур О. М., Савіцька Н. В. Активізація інвестиційних процесів в Україні. *Бізнес Інформ*. 2019. № 10. С. 69-77.

40. Саїнчук, Н.В., Семенюк В.О., Биндю В.А. Інвестування: навч. посібник (рекомендовано до друку Вченою радою ЧНУ). Чернівці: Чернівецький нац. ун-т. 2019. 208с.

41. Сержанов В. В. Державна інвестиційна політика як інструмент модернізації національної економіки. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип. 5(1). С. 73-78.

42. Скоробогатова, Н. Є. Інвестування: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2022. 147 с.

43 Слободянюк Н.О. Концептуальні засади удосконалення інвестиційних стратегій розвитку національної економіки та механізмів їх реалізації. *Економіка та держава*. 2017. № 5. С. 85-88.

44. Стратегія розвитку Чернівецької області на період до 2027 року. URL: <https://oblrada.cv.ua/documents/121144/strategy.pdf>

45. Указ Президента України від 29 серпня 2016 року № 365/2016 затверджено положення про Національну інвестиційну раду URL: https://ips.ligazakon.net/document/U365_16.

46. Фіскальна та монетарна політика економічного розвитку України : монографія / за заг. ред. П.О. Нікіфорова, І.Я. Ткачук. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 256 с.

47. Хмелюк А. В., Гук О. В. Перспективи використання альтернативної енергетики: тенденції інвестування в Україні. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: зб.тез доп. II Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Політехніка. 2021. 242-243. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/download/231813/230740>

48. Шапуров О.О. Інвестування: підручник; Міністерство освіти і науки України, Запорізька державна інженерна академія. Запоріжжя : ЗДІА, 2017. 175 с.

49. Шендерівська, Л. П., Гук, О. В., Мохонько, Г. А. Трансформація бізнес-моделей в умовах війни та пандемії. *Економічний простір*. 2022. №179, 79-85. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/179-12>

50. Шкільняк М. Теоретичні засади формування системи управління державною власністю. *Галицький економічний часопис*. 2011. №2(31) с. 45-50 (економіка та управління національним господарством).

51. Western NIS Enterprise Fund (WNISEF). URL: <https://wnisef.org/uk/medias/western-nis-enterprise-fund-zaluchiv-135-mln-dollariv-ssha-dlya-pidtrimki-ekonomichnogo-vidnovlennya-ukra%D1%97ni-ta-moldovi/>.

АНОТАЦІЯ

Шум Ю.О. Управління інвестиційними ресурсами територіальної одиниці. - Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття другого рівня вищої освіти «магістр» за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. – Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, Чернівці, 2023.

У кваліфікаційній роботі в першому розділі розкрито економічну суть інвестиційних ресурсів та подано їх класифікацію, визначні джерела формування інвестиційних ресурсів територіальної одиниці, виявлені методологічні підходи управління інвестиційними ресурсами територіальної одиниці. У другому розділі роботи досліджено склад та структура інвестицій Чернівецької області, охарактеризовані джерел надходжень інвестиційних ресурсів в область; оцінено інвестиційний розвиток Чернівецької області. У третьому розділі кваліфікаційної роботи розроблена концептуальна модель управління інвестиційними ресурсами Чернівецької області та обґрунтовані рекомендації по управлінню інвестиційними ресурсами для інвестиційного розвитку Чернівецької області.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний процес, інвестиційна діяльність, інвестиційні ресурси, інвестиційний розвиток територіальної одиниці.

SUMMARY

Shum Y.O. Management of investment resources of the territorial unit. - Manuscript. Qualification work for obtaining the second level of higher education "master" in specialty 072 - Finance, banking and insurance. - Chernivtsi National University named after Yu. Fedkovicha, Chernivtsi, 2023.

In the qualification work, the first chapter revealed the economic essence of investment resources and presented their classification, significant sources of formation of investment resources of a territorial unit, identified methodological approaches to managing investment resources of a territorial unit. In the second part of the work, the composition and structure of investments in the Chernivtsi region is investigated, the sources of investment resources inflows to the region are characterized; the investment development of Chernivtsi region was assessed. In the third section of the qualification work, a conceptual model of management of investment resources of Chernivtsi region and substantiated recommendations for management of investment resources for investment development of Chernivtsi region were developed.

Keywords: investment, investment process, investment activity, investment resources, investment development of a territorial unit.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Ю.О. Шум